

ODS Meester Aafjes

Daltonboek 2023 - 2024

Openbare Daltonschool Meester Aafjes
J.H. Lievens van Herwaardenstraat 2
4194 RR Meteren

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4
2. Voorgeschiedenis	5
2.1 Ontstaan van Meester Aafjes Daltonschoon	5
2.2 Ontstaan van daltononderwijs	6
3. Relatie met andere beleidsstukken	7
3.1 Het Schoolplan	7
3.2 Het Dalton ontwikkelingsplan	7
3.3 De Schoolgids	7
4. Visie	8
4.1 De daltondriehoek	8
4.2 Daltonvisie op mens en maatschappij	8
4.3 Ontwikkelingslijnen binnen dalton	9
4.3.1 Ontwikkelingslijn Vrijheid/ verantwoordelijkheid	9
4.3.2 Ontwikkelingslijn Zelfstandigheid	9
4.3.3 Ontwikkelingslijn Samenwerken	10
4.4 Visie Meester Aafjesschool	10
5 De Daltonkernwaarden	12
5.1 verantwoordelijkheid	12
5.1.1 Beginsituatie	12
5.1.2 Ambitie	14
5.2 samenwerken	15
5.2.1 Beginsituatie	15
5.2.2 Ambitie	16
5.3 Effectiviteit	17
5.3.1 Beginsituatie	17
5.3.2 Ambitie	18
5.4 Zelfstandigheid	19
5.4.1 Beginsituatie	19
5.4.2 Ambitie	21
5.5 Reflectie	22
5.5.1 Beginsituatie	22
5.5.2 Ambitie	24
6. Personele middelen	25
6.1 De schoolleiding	25
6.2 Het team	25
6.3 Daltoncoördinator	25
6.4 Dalton leerteam	25
6.5 Interne expertise / ondersteuning	26
6.6 Externe ondersteuning	27
7. Literatuurlijst	28
8. Bijlagen	29
8.1 Dalton ontwikkelingsplan	29

8.2 Kijkwijzer Meester Aafjes	37
8.3 Voorbeeld weektaken	41
8.4 Daltonsymbolen	48
8.5 Dalton (leer)lijnen	51
8.6 kwaliteitskaart	68
8.7 Daltonlied	70
8.8 taakomschrijving	71
8.9 Mijn Rapportfolio	72
8.10 H.o.M	74

1. Inleiding

Voor u ligt het Daltonboek van de Meester Aafjesschool. Hierin staat omschreven wat onze visie op het daltononderwijs is, hoe wij dit vormgeven op de Meester Aafjesschool en wat wij willen bereiken met ons daltononderwijs.

Met dit boek verantwoorden wij onze keuzes, doelen en handelwijze. Het boek dient als handboek en naslagwerk voor de leerkrachten en directie. Het biedt duidelijkheid en geeft richting aan.

Het boek is een informatievoorziening voor de bezoekers van de Nederlandse Daltonvereniging, nieuwe collega's en voor de ouders van onze (toekomstige) leerlingen.

2. Voorgeschiedenis

2.1 Ontstaan van Meester Aafjes Daltonschool

De Meester Aafjesschool is de grootste openbare basisschool van de gemeente Geldermalsen / West Betuwe. Na 1 januari 2006 is onze school ondergebracht bij de stichting Fluvium. Deze stichting is ontstaan door de samenvoeging van de openbare scholen van de gemeente Neerijnen en de gemeente Geldermalsen.

De Meester Aafjesschool is niet altijd een grote school geweest. In mei 1997 is de school vanuit de oude dorpskern Meteren verhuisd naar een nieuw gebouw in de toen nog te bouwen wijk Kalenberg. De school telde 63 leerlingen. Te voorzien was dat de school zou groeien. Ook de christelijke basisschool is in mei 1997 verhuisd naar de wijk Kalenberg. Die school was op dat moment groter dan de ODS Meester Aafjes. Voor een deel omdat het geloof van een gedeelte van het dorp het belangrijkste keuzecriterium was.

De Meester Aafjesschool kende in die periode een moeilijke tijd. De profilering was onduidelijk. Het team, bestaande uit 4 leerkrachten, is om de tafel gaan zitten en heeft zich beraden op de toekomst. We wilden namelijk niet alleen maar verhuizen, maar ook een nieuwe start maken en een gezicht krijgen en hebben.

Ieder teamlid heeft onafhankelijk van elkaar een keuze gemaakt uit de verschillende stromingen binnen het onderwijs. Unaniem werd gekozen voor daltononderwijs.

Door de grootte van de school werd al jaren met combinatiegroepen gewerkt. We hadden toen de volgende combinaties: de groepen 1 en 2, de groepen 3, 4 en 5 en de groepen 6, 7 en 8. Daarom werd dagelijks veel zelfstandig gewerkt met verantwoordelijkheid voor en van de leerlingen. Mede daarom herkenden we onze manier van werken in het daltononderwijs, met dit verschil, dat er door dalton een label aan kwam te hangen.

In 1995 werd een voorzichtige start gemaakt. Ons bestuur was op de hoogte van het besluit, maar van daadwerkelijke betrokkenheid en ondersteuning was geen sprake. We hebben ons niet uit het veld laten slaan. Het woord dalton is naar de ouders en leerlingen toe regelmatig genoemd, zonder te zeggen dat we een daltonschool waren. Na niet al te lange tijd was deze manier van werken een begrip voor leerlingen en ouders en zijn we natuurlijk gewoon doorgegaan.

Na de verhuizing naar de nieuwe locatie begon het bouwen van de wijk Kalenberg. Het aantal leerlingen nam sneller toe dan we konden verwachten. Gevolg van deze snelle groei was, dat het gebouw regelmatig te klein was voor het aantal groepen. Gedurende lange periodes moest gebruik worden gemaakt van de hal en het speellokaal. Hierdoor waren de omstandigheden niet altijd optimaal. Door werkzaamheden was het vaak onrustig, veelal moesten groepen tijdelijk verhuizen, soms zelfs naar een andere locatie. In 2013 is de laatste nieuwbouw gerealiseerd; een bijgebouw met 6 lokalen en ruimtes voor de BSO en de peuterspeelzaal. Op oudejaarsavond 2017 heeft een brand een groot deel van de school verwoest. Het betrof een kwart van de school en met name de kleuterbouw. Door de brand hebben we met elkaar behoorlijk moet inschikken. De Buitenschoolse opvang maakte ruimte vrij voor onze vier kleuterklassen, maar moesten daardoor binnen de school ruimte krijgen om hun werkzaamheden uit te voeren. Begin 2019 kunnen we pas stellen dat alle schade van de brand hersteld zijn. We danken alle betrokkenen, BSO, team, ouders en leerlingen voor hun inzet in deze tijd die veel van ons aller energie heeft gekost.

Met de groei van het aantal leerlingen groeide natuurlijk ook het team. Hierdoor ontstond behoefte aan scholing op het gebied van het daltononderwijs. Het team van het eerste uur heeft in gezamenlijkheid het daltoncertificaat behaald. In de loop der jaren hebben nieuwe leerkrachten het certificaat ook gehaald.

Op 8 maart 2006 werd het aantal van 400 leerlingen behaald, een nieuwe mijlpaal! In de laatste jaren heeft een daling van het leerlingenaantal plaatsgevonden. Dit komt door de vergrijzing van de wijk, maar ook de nieuwe school die de stichting in de andere wijk van Meteren heeft geopend.

2.2 Ontstaan van daltononderwijs

Het daltononderwijs is ontwikkeld door Helen Parkhurst (1887-1973). Zij heeft zich op haar beurt weer laten inspireren door Maria Montessori en John Dewey.

Van 1905 tot 1913 werkte Helen Parkhurst op verschillende basisscholen. Op een school in Waterville Wisconsin (VS) gaf zij al haar eigen draai aan het onderwijs. In het klaslokaal creëerde zij verschillende hoeken met steeds ander lesmateriaal zodat de leerlingen zelfstandig aan hun lesstof konden werken. Zo ontwikkelden de leerlingen hun eigen lesprogramma. De leerlingen waren zelf verantwoordelijk voor de orde en discipline in het klaslokaal. Naast de leerkracht mochten de leerlingen ook hulp vragen aan hun klasgenoten. De oudere leerlingen kregen de taak om de jongere leerlingen te begeleiden.

In 1914 gaat Helen Parkhurst naar Rome om daar een cursus te volgen bij Maria Montessori. Als Maria Montessori in 1915 naar Californië gaat om daar haar methode door te voeren, gaat Helen Parkhurst mee als haar assistent. In de jaren die daarop volgen, groeit ze uit tot de belangrijkste vertegenwoordigster van Maria Montessori en zet zelf ook de Montessori Teachers Trainings School op. Mede door het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog kiest Helen Parkhurst ervoor om haar eigen

weg te gaan. Vervolgens ontwikkelt zij het Dalton Laboratory Plan, vernoemd naar het plaatsje Dalton in de staat Massachusetts (VS).

3. Relatie met andere beleidsstukken

3.1 Het Schoolplan

Iedere basisschool heeft een schoolplan, waarin uitgebreid wordt verwoord hoe er wordt gewerkt, waarom er zo wordt gewerkt, welke materialen daarbij worden gebruikt en wat de ontwikkelingsplannen voor de komende 4 jaar zijn. In ons schoolplan valt onmiddellijk de prominente plek van het daltononderwijs op.

3.2 Het Dalton ontwikkelingsplan

In het Dalton ontwikkelingsplan staat een omschrijving en korte analyse van de huidige situatie op basis van onze Daltonvisie. Vanuit die situatie hebben wij geschetst waar wij in de toekomst als school naar toe willen groeien. Dit doen wij op basis van lange en korte termijn doelen. Ook deze staan beschreven in ons huidige DOP. (zie bijlage 8.1)

3.3 De Schoolgids

Het daltononderwijs van de school komt ook in onze schoolgids nadrukkelijk aanbod. De gids is digitaal te vinden op onze website.

Ook alle andere algemene informatie zoals de jaarkalender, gymtijden, groepssamenstelling etc. staan op onze website beschreven.

Daarnaast verschijnen er elke week berichten op Social Schools. (digitaal platform). Hier geven de leerkrachten een update van het werk in de klas en zorgt directie voor een algemene update van de school en het onderwijs.

4. Visie

In dit hoofdstuk wordt de algemene daltonvisie beschreven aan de hand van drie modellen die de Nederlandse Daltonvereniging hanteert. Allereerst de daltondriehoek (paragraaf 2.1), dan de visie op mens en maatschappij (paragraaf 2.2) en de ontwikkelingslijnen binnen dalton (paragraaf 2.3). In de laatste paragraaf wordt de visie van de Meester Aafjesschool beschreven (paragraaf 2.4)

4.1 De daltondriehoek

Dalton is een manier van omgaan met elkaar. Een daltonschool schept ruimte en geeft kinderen de gelegenheid om zelfstandig of samen te werken aan een afgesproken taak. De 5 kernwaarden vrijheid in gebondenheid, zelfstandigheid, samenwerken, effectiviteit en doelmatigheid, en reflectie vormen het uitgangspunt van het daltononderwijs. Kenmerkend voor het daltononderwijs is dat het zich steeds aanpast aan de veranderende eisen en verwachtingen van de samenleving. De kernwaarden blijven overeind, maar hebben door de jaren heen andere accenten gekregen.

Veel daltonscholen hanteren 'de daltondriehoek' van de Nederlandse Dalton Vereniging. Deze driehoek heeft als kernonderwerp: vertrouwen. Vanuit wederzijds vertrouwen kunnen zowel leerlingen als leerkrachten verantwoordelijkheid dragen en verantwoording afleggen. Dit gegeven vormt de basis voor het werken aan de zes kernwaarden: vrijheid in gebondenheid, zelfstandigheid, samenwerken, effectiviteit en doelmatigheid, reflectie en borging. De zes kernwaarden vormen een samenhangend geheel en overlappen elkaar in de praktijk.

Figuur 2: De daltondriehoek

4.2 Daltonvisie op mens en maatschappij

De wereld heeft 'fearless human beings' nodig. Het daltononderwijs wil kinderen opleiden tot volwassenen die een grote mate van verantwoordelijkheid voor een democratische samenleving tonen. Echt sociaal leven is samenwerken en wederzijdse beïnvloeding, waarbij elk vrij individu er bewust van gemaakt moet worden dat hij medewerker is, verantwoording schuldig is aan zijn omgeving en verantwoordelijk is voor het geheel. De basis ligt in het vertrouwen schenken aan leerlingen. Van daaruit kunnen zij zich ontwikkelen binnen de daltonkernwaarden: zelfstandigheid, vrijheid en verantwoordelijkheid, samenwerken, reflectie en effectiviteit. Deze kernwaarden brengen de leerling in staat om zich zo optimaal mogelijk ontwikkelen (persoonlijk/cognitief).

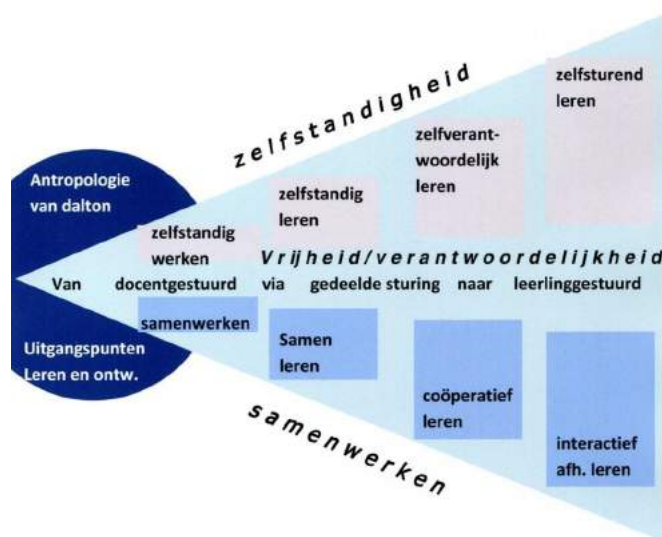

Figuur 3: visie op mens en maatschappij

4.3 Ontwikkelingslijnen binnen dalton

Dalton staat voor dynamiek, voor gestaag verder werken aan ontwikkeling. Een daltonschool is een school in beweging, een school in ontwikkeling. Een richting voor deze ontwikkeling wordt in het model helder aangegeven. Het is aan de school zelf het ambitieniveau en de bijbehorende invulling te bepalen. Immers: 'Dalton is an influence, no Method!'. Vanuit die gedachte heeft de Nederlandse Dalton Vereniging een model ontwikkeld waarin er voor de drie kernwaardes, zelfstandigheid, verantwoordelijkheid en samenwerken duidelijk te zien is waar een school zich naartoe kan ontwikkelen.

Figuur 4: Ontwikkelingslijnen binnen Dalton

4.3.1 Ontwikkelingslijn Vrijheid/ verantwoordelijkheid

Docentgestuurd

Het gaat hierbij nog sterk om leerkracht gestuurd werken. Kinderen dragen slechts weinig verantwoordelijkheid voor hun eigen leerproces. Kinderen mogen de volgorde van taken kiezen. De leerkracht bepaalt de taak.

Gedeelde sturing

Hier is sprake van een vrij breed scala aan mogelijkheden. In een begin van gedeelde sturing gaat het bijvoorbeeld om werkvormen waarbij de leerkracht alternatieven aandraagt, waaruit gekozen kan worden. Er zijn verplichte en keuzeonderdelen. In een later stadium volgen dan activiteiten waarbij de leerling in sterke mate keuzemogelijkheden heeft in het bepalen waaraan, hoe en met wie er gewerkt wordt.

Leerlinggestuurd

De leerling is 'eigenaar' van het eigen leerproces. De leerling weet wat hij wil leren en neemt voor zijn eigen leerproces het initiatief. De leerkracht is op afstand, begeleider. De leerling vraagt verantwoordelijkheid (vrijheid) en legt ook zelf verantwoording af over zijn keuzes. Kortom, hij ontwikkelt zich tot 'democratisch burger'.

4.3.2 Ontwikkelingslijn Zelfstandigheid

Zelfstandig werken

Het gaat hierbij om het creëren van situaties waarbij leerlingen leren omgaan met uitgestelde aandacht. Er wordt gewerkt met een teken van zelfstandig werken. De leerkracht hanteert planmatig de principes van zelfstandig leren. Het betreft hier vooral productietaken als het maken van een werkstuk, het afmaken van vooraf opgelegde opgaven.

Zelfstandig leren

De leerling draagt zelf verantwoordelijkheid voor de manier waarop hij kennis verwerft, zijn taken indeelt, hoe hij omgaat met zijn spanningsboog, etc. De taken zelf liggen nog vast.

Zelfverantwoordelijk leren

Het gaat hierbij om leersituaties waarin leerlingen *zelfsturend* bezig zijn. De leerling leert zichzelf al doelen te stellen ten aanzien van ambitieniveau, het gewenste eindresultaat. Hij maakt keuzes over hoe hij deze doelen wil bereiken. De leerstof wordt nog goeddeels door de docent aangereikt.

Zelfsturend leren

Het gaat hierbij om situaties waarbij de leerling zelf de inhoud en de werkwijze bepaalt en de vrijheid heeft om initiatieven te nemen, die noodzakelijk zijn voor het eigen leerproces.

4.3.3 Ontwikkelingslijn Samenwerken

Samenwerken.

Hierbij is het samenwerken nog vooral een doel en nog geen middel. Er is nog geen sprake van taakdifferentiatie. De taak ligt vooraf vast. Sociale doelstellingen staan hierbij centraal.

Samen leren.

Het gaat hierbij om het creëren van situaties waarbij leerlingen van en met elkaar leren. De vorm wordt nog sterk gestructureerd door de taak of door de leerkracht. Een mooi voorbeeld is bijvoorbeeld de werkvorm 'check in duo's'.

Coöperatief leren.

Het gaat hierbij om open leersituaties waarin leerlingen van en met elkaar leren en/of een bijdrage leveren aan elkaars leerproces. Een werkvorm als 'expertgroepen' is een mooie illustratie van deze fase.

Interactief afhankelijk leren

Hier is sprake van interactief, wederzijds afhankelijk leren in groepen. De leerlingen nemen zelf het initiatief om samen te werken. Ze zijn op de hoogte van elkaars expertise en willen elkaars kwaliteiten inzetten om in een gezamenlijk leerproces tot een gemeenschappelijk leerproduct te komen.

4.4 Visie Meester Aafjesschool

Met het daltononderwijs op onze school willen we kinderen helpen zich te ontwikkelen tot volwaardige burgers in een multiculturele en democratische samenleving. Ieder kind is uniek en ontwikkelt zich op zijn eigen unieke wijze. Er wordt veel aandacht besteed aan de sociale, emotionele, cognitieve, zintuiglijke, motorische en creatieve ontwikkeling van het kind. Door middel van het daltononderwijs kunnen wij deze ontwikkelingsgebieden optimaal aan bod laten komen. De leerlingen leren, binnen een bepaalde mate van vrijheid en verantwoordelijkheid, om zelf en met anderen te werken aan taakwerk en keuzewerk. Door het toepassen van deze werkwijze ontstaat voor de leerkracht de mogelijkheid om leerlingen beter te begeleiden, waardoor wij onderwijs op maat daadwerkelijk kunnen realiseren. Daarnaast wordt op deze wijze de zelfstandigheid van de leerlingen al vanaf groep 1 ontwikkeld.

Wij gaan ervan uit dat ieder kind uniek en gelijkwaardig is.

Wij erkennen en accepteren dat mensen verschillend zijn.

daltononderwijs is geen methode, geen systeem. Het is een manier van leven op school waardoor leerlingen gekwalificeerd raken, zich socialiseren en hun 'eigenheid' en talenten leren ontdekken en ontwikkelen, opdat ze uit kunnen groeien tot *fearless human beings*. (Parkhurst, 1922) Op de Meester Aafjesschool hechten wij er waarde aan om leerlingen in vrijheid te laten werken, om nieuwsgierigheid aan te wakkeren, zelfwerkzaamheid te stimuleren en om onze leerlingen, vanuit een open houding naar ouders en maatschappij op te voeden tot morele, sociale, verantwoordelijke

en democratische burgers. De dalton praktijk vraagt ons als team om te experimenteren, om ideeën uit te proberen, ons te professionaliseren en om in ontwikkeling te blijven.

Wij werken aan de totale ontwikkeling van het kind.

Kennisoverdracht vinden we belangrijk. We maken gebruik van de door ons gekozen methodes en de deskundigheid van de leerkrachten en anderen. Daarnaast integreren wij de mogelijkheden die de informatiemaatschappij ons biedt, in ons onderwijs. De leerkrachten dragen zelf het gedrag uit dat wij van anderen verwachten. De openbare identiteit van de school zie je o.a. terug in de manier waarop wij omgaan met onze waarden en normen.

Wij willen creatief zijn in doen en denken.

Mensen die creatief zijn in doen en denken zijn optimaal in staat zich te ontwikkelen. Zij denken in mogelijkheden en niet in problemen. Zij durven vol zelfvertrouwen uitdagingen aan te gaan en hebben een groot probleemoplossend vermogen.

5 De Daltonkernwaarden

5.1 verantwoordelijkheid

"Freedom and responsibility together perform the miracle"

Vrijheid is noodzakelijk om eigen keuzes te kunnen maken en eigen wegen te vinden. Vrijheid in het daltononderwijs is de gelegenheid krijgen om het werk zelf te organiseren. De opgegeven leerstof in de vorm van de taak en de eisen die daaraan worden gesteld, de tijdslimiet, de werkafspraken en de schoolregels vormen de grenzen, waarbinnen de leerlingen hun vrijheid leren gebruiken. Een leerling leert verantwoordelijkheid voor zichzelf en zijn omgeving te dragen, als zijn omgeving hem daarvoor de ruimte en mogelijkheid biedt. Door leerlingen meer vrijheid te bieden kunnen zij eigen keuzes maken en een actieve leerhouding ontwikkelen. Maar vrijheid betekent niet dat alles zomaar kan en mag. Het is een taak van de leerkracht om iedere leerling een structuur te bieden om vrijheid binnen grenzen te (leren) hanteren. Leerlingen krijgen de ruimte om te ontdekken en te experimenteren, maar worden tegelijk ook geconfronteerd met de relatie tussen wat ze doen en wat dat oplevert. Dat is voor leerlingen een geleidelijk leerproces, waarin zelfkennis en zelfinschatting een grote rol spelen.

5.1.1 Beginsituatie

Wanneer we naar het model 'ontwikkelingslijnen binnen Dalton' kijken dan bevindt de school zich in de fase van 'gedeelde sturing'. De leerlingen krijgen al veel verantwoordelijkheden en mogen al veel keuzes maken. In dit hoofdstuk wordt beschreven waar de leerlingen verantwoordelijk voor zijn.

Weektaak

De weektaak is een middel om leerlingen te helpen bij de verantwoordelijkheid voor hun leren. Vanaf groep 3/4 staan op de weektaak leerdoelen beschreven die de leerlingen dienen te behalen. Zij hebben de verantwoordelijkheid om deze leerdoelen te behalen. Dit houdt in dat ze zorg dragen dat het werk gemaakt wordt, maar ook dat zij zelf nadenken of het leerdoel ook daadwerkelijk behaald is. Om te bepalen in hoeverre zij het leerdoel beheren, gebruiken de leerlingen de leerlevels. Na elke les geven zij aan de hand van de leerlevels aan in hoeverre zij het leerdoel beheersen. Dit doen zij door het cijfer van dat betreffende level te noteren in de weektaak bij het leerdoel. Wanneer zij vinden dat zij het leerdoel nog onvoldoende beheersten, ondernemen zij actie. Bijvoorbeeld door bij de leerkracht aan te geven dat extra instructie gewenst is.

Leerlingen zijn ook verantwoordelijk voor een goede planning van de werkzaamheden. Zij kunnen daarbij gebruik maken van het praktisch rooster dat in elke klas hangt, zo kunnen de leerlingen precies zien op welke momenten bepaalde instructies gegeven worden en wanneer er tijd is om te werken aan de taak. Wanneer er bij een les een verplichte instructie is, staat dit met de letter 'i' aangegeven op de taak.

Tenslotte staan op de weektaak ook opdrachten waar samengewerkt moet worden. Dit is te zien aan de smiley of door de letter m. Leerlingen kunnen samenwerken binnen het team (een groepje) of met een maatje. Leerlingen maken daar binnen hun team afspraken over.

In bijlage 8.3 zijn een aantal voorbeelden van weektaken te bekijken.

Keuzewerk

In elke groep hebben leerlingen verantwoordelijkheid voor een deel van hun eigen ontwikkeling. De leerkracht draagt er zorg voor dat elke leerling elke week tijd heeft om te werken aan eigen keuzes. In de leerlijn keuzewerk (bijlage 8.5) is te zien op welke manier er vormgegeven wordt aan het keuzewerk in de diverse groepen.

Nakijken

De leerlingen zijn niet alleen verantwoordelijk voor het maken van de opdrachten die op de weektaak staan, zij nemen ook (deels) de verantwoordelijkheid op zich om deze opdrachten na te kijken. Zij krijgen op deze manier directe feedback op het gemaakte werk en ontwikkelen een actieve leerhouding. In bijlage 8.5 staat beschreven wat de afspraken omtrent het nakijken in de diverse groepen zijn.

Verantwoordelijkheid voor eigen ontwikkeling

De leerlingen worden door de hele school heen betrokken bij de leerdoelen die behaald moeten worden. Bij de kleuters is dit nog in ontwikkeling. In groep 3 worden de doelen voor taal en rekenen bij de leerlingen visueel gemaakt. Vanaf groep 4 worden de doelen op de weektaak vermeld. De leerlingen hebben via MijnRapportfolio goed zicht op hun ontwikkeling. Hierin worden toetsgegevens verzameld, werk waar de leerlingen trots op zijn, dingen die ze lastig vinden en er wordt op persoonlijk vlak en op daltongebied een ontwikkelschets gemaakt d.m.v. een doelencirkel. Dit rapportfolio wordt gebruikt als leidraad tijdens kind- en oudersgesprekken. Voorbeelden van het rapportfolio zijn terug te vinden in bijlage 8.9

Verantwoordelijkheid voor elkaar

Wij vormen samen een daltonschool en wij zijn samen verantwoordelijk voor een goede (werk-) sfeer, waarin ieder zijn keuzes kan en mag maken. De leerlingen worden aangesproken op hun verantwoordelijkheden en de manier waarop ze daarmee omgaan. Hun gedrag t.a.v. het kunnen omgaan met keuzevrijheid en t.a.v. het verantwoordelijkheidsgevoel wordt geregistreerd door de leerkracht en zo nodig besproken met ouders. De kanjertraining leert de leerlingen hoe ze op een goede manier verantwoording voor elkaar kunnen nemen.

Aan het begin van het jaar worden met de leerlingen klasafspraken opgesteld. Leerlingen bedenken daarbij zelf welke afspraken nodig zijn om er een goed jaar van te maken. Zij zijn op die manier zelf verantwoordelijk voor een goede sfeer in de groep.

Verantwoordelijkheid binnen de klas

Leerlingen bij ons op school zijn niet alleen verantwoordelijk voor hun werk. Ze zijn ook verantwoordelijk voor elkaar en hun omgeving. Dit begint al in de klas. De klas wordt door de leerlingen zelf netjes gehouden. Dit houdt in dat leerlingen elke dag het lokaal vegen, vuilnis wegbrengen, kasten netjes houden, etc. Maar ook andere taken binnen de klas zoals het klaarzetten

van een verjaardagsfeestje, het beantwoorden van de groepsmail en het bijhouden van de agenda zijn voorbeelden van verantwoordelijkheden van leerlingen binnen de klas.. Vanaf groep 3 zitten de leerlingen in groepjes in de klas, zogenaamde teams. Binnen het team hebben de leerlingen verschillende verantwoordelijkheden. Zo is er bijvoorbeeld een teamleider, stiltechef, materiaalbaas en een tijdbewaker.

Verantwoordelijkheid binnen de school

De leerlingen zijn medeverantwoordelijk voor de school. Zo heeft de school een leerlingenraad die meedenkt over het reilen en zeilen op de school. De leerlingenraad heeft voor groep 5 t/m 8 een vertegenwoordiger die zitting heeft in de raad. Zij vergaderen over zaken die vanuit de klassen worden voorgedragen (bijvoorbeeld het verbeteren van de speelmogelijkheden op het plein) of zaken die door de school worden aangedragen (bijvoorbeeld de informatieavond over ons (dalton onderwijs)).

Daarnaast zijn de leerlingen verantwoordelijk voor de schoolbibliotheek. Leerlingen van de groepen 7 t/m 8 zijn opgeleid tot bibliotheekassistenten en helpen de andere kinderen met het inleveren en uitlenen van boeken. De kinderen zorgen zelf voor de orde en netheid in de bibliotheek. Van alle leerlingen wordt verwacht dat zij de hallen, gangen en werkplekken netjes houden. Leerlingen hangen hun jas en tas aan de kapstok, nemen hun spullen mee als ze ergens gewerkt hebben en helpen opruimen waar dat nodig is.

Verantwoordelijkheid voor de omgeving

Ook de omgeving van de school behoort tot de verantwoordelijkheid van de leerlingen. De leerlingen van groep 7 en 8 zorgen dat de containers op donderdag aan de weg, en weer terug in het schuurtje komen.

Jaarlijks doen de groepen 5 en 6 mee aan een actie om vuil in de wijk te prikken.

5.1.2 Ambitie

Onze ambitie is om van 'gedeelde sturing' naar leerlinggestuurd onderwijs te ontwikkelen. We willen dat leerlingen zelf keuzes kunnen maken wat betreft leerinhoud en het behalen van leerdoelen. Ze moeten zelf keuzes kunnen maken over welke opdrachten zij wel of niet maken om het leerdoel te behalen. Daarbij moeten leerlingen zelf verantwoordelijkheid nemen over het wel of niet volgen van instructies. Ook het kiezen van een (coöperatieve) werkvorm, werkplek en werktijd past bij de ambitie om het leren meer leerlinggestuurd plaats te laten vinden.

Om goed inzicht te krijgen in hun leerproces, het werken aan leerdoelen en het reflecteren op hun werk, denken wij dat een portfolio een belangrijk hulpmiddel kan zijn. Daarnaast is een portfolio ook een geschikt middel om met de leerlingen hun (dalton)competenties te bespreken en hun ontwikkeling daarin visueel te maken.

Op de korte termijn willen we een leerlijn vastleggen wat betreft de communicatie van leerdoelen naar de leerlingen.

Keuzewerk moet iets worden waarbij de leerlingen zelf aangeven wat ze zouden willen leren. De leerkracht wordt een coach die leerlingen begeleidt bij het bepalen van het leerdoel en de manier waarop het doel behaald kan worden. Dit gaat dan om persoonlijke leervragen.

5.2 samenwerken

"The school functions as a social community"

Een daltonschool is een leefgemeenschap waar leerlingen, leerkrachten, ouders, schoolleiding en bestuur op een natuurlijke en gestructureerde wijze samen leven en werken. Een daltonschool is ook een leeromgeving waar leerlingen en leerkrachten iets van en met elkaar leren. Doordat leerlingen samen met leerkrachten en medeleerlingen aan hun leertaken werken, leren zij met elkaar om te gaan en leren zij dat zij elkaar kunnen helpen. Het verwerven van kennis en vaardigheden in samenwerking met anderen kan het leren vergemakkelijken. Leerlingen leren dat er verschillen bestaan tussen mensen. Ze leren naar elkaar te luisteren en respect te hebben voor elkaar. Als leerlingen met elkaar samenwerken, ontwikkelen ze sociale vaardigheden en leren ze reflecteren op de manier waarop ze leren, zoals het beoordelen van een eigen inbreng en die van een medeleerling, het aangaan van de dialoog, het leren omgaan met teleurstellingen en het ervaren van een meer opbrengst uit de samenwerking. Het uiteindelijke doel is democratisch burgerschap. Een daltonschool is een oefenplek voor democratisering en socialisering.

5.2.1 Beginsituatie

Wanneer we naar het model 'ontwikkelingslijnen binnen Dalton' kijken, dan bevindt de school zich in de fase tussen 'samen leren' en 'coöperatief leren'. De leerlingen werken in veel situaties samen. De werkvormen zijn coöperatieve werkvormen, maar worden in veel groepen nog sterk gestructureerd door de taak en de leerkracht.

Coöperatief leren

In de leerlijn coöperatief leren (bijlage 8.5) staat voor elke groep beschreven welke werkvormen er minimaal gebruikt worden. De kleuterbouw heeft het coöperatief leren op het rooster staan om de structuren aan te leren. In de andere groepen worden de coöperatieve werkvormen geïntegreerd in het onderwijs. Het einddoel is dat de leerlingen in groep 8 in staat zijn om zelfstandig diverse coöperatieve werkvormen in te zetten, passend bij de activiteit.

In de bovenbouw wordt coöperatief leren veelvuldig ingezet. De leerkrachten creëren open leersituaties en geven leerlingen een werkvorm waarbij alle leerlingen een bijdrage leveren aan elkaars leerproces. Denk hierbij aan werkvormen als 'numbered heads'. In de onderbouw worden de werkvormen meer gestructureerd aangeboden.

In elke groep is te zien met welke coöperatieve werkvormen er gewerkt kan worden door de leerlingen.

Maatjes

Vanaf groep 2 hebben de leerlingen wekelijks een samenwerkingsopdracht op de weektaak staan. In groep 2 en 3 maken de leerlingen deze opdracht met hun maatje. Elke leerling heeft een maatje. Wie er maatjes met elkaar zijn, is te zien op de maatjesmuur. Elk thema wisselen de maatjes op de maatjesmuur zodat de leerlingen leren om met verschillende personen samen te werken.

Teams

Vanaf groep 3 wordt er gewerkt met teams. De teams werken samen aan de sfeer in de klas door zich als team goed aan de groepsafspraken te houden of door samen de klassendienst te doen e.d. In de bovenbouw worden samenwerkingsopdrachten ook met het team gemaakt. Dit kan zijn dat ze met het hele team een opdracht uitvoeren, maar zij kunnen ook zelf tweetallen maken binnen hun eigen team. De teams wisselen een aantal keer per jaar.

Mentoren

Er wordt van jongs af aan geleerd om samen te werken. In groep 2 wordt het oudere kind mentor van een nieuwkomer. De mentor wordt geleerd hoe het ervoor kan zorgen dat zijn of haar 'hulpkind' zelfstandig wordt. Er wordt uitleg gegeven en in eerste instantie voorgedaan. Vervolgens zal de mentor het hulpkind aanmoedigen om het zelf te proberen.

Samenwerking tussen groepen

Niet alleen binnen de klas, maar ook binnen de school wordt er samengewerkt: tussen twee groepen vindt een samenwerkingstraject plaats. Deze groepen verzorgen samen een theatervoorstelling en er vinden binnen een cursusjaar meerdere samenwerkingsmomenten plaats. Ieder schooljaar wisselen de groepen weer van samenwerkingsgroep.

Kanjertraining

De Kanjertraining brengt verdieping in het samenwerken. De leerlingen krijgen met deze training inzicht in groepsprocessen en hun eigen rol daarin. Er ontstaat een helder beeld hoe te handelen in diverse situaties; omgangsregels zijn duidelijk en worden consequent toegepast, waardoor een basisveiligheid ontstaat. Binnen een pedagogisch goed klimaat krijgen de kinderen de mogelijkheid optimaal met elkaar te kunnen samenwerken.

Door middel van Canvas, het leerlingvolgsysteem van de Kanjertraining wordt geregistreerd hoe een kind zich ontwikkelt op de sociaal-emotionele ontwikkelingslijnen. Het vermogen om met andere kinderen te kunnen samenwerken is daar een onderdeel van.

5.2.2 Ambitie

Als ambitie hebben wij dat we volledig ontwikkeld zijn naar het coöperatief leren. Wij willen dat elke leerkracht zo optimaal mogelijk de coöperatieve werkvormen integreert in de lessen, zodat de doorgaande lijn van groep 1 tot en met groep 8 volledig geïmplementeerd is.

Wij willen dat alle leerlingen kunnen verwoorden op welke manieren zij kunnen samenwerken.

Het uiteindelijke doel is dat leerlingen in groep 8 het 'interactief afhankelijk leren' kunnen toepassen. Dit zal in de toekomst nader onderzocht moeten worden.

Bij coöperatief leren zullen leerkrachten in de onderbouw meer open leersituaties moeten creëren waardoor leerlingen meer gebruik kunnen maken van elkaars expertise. Ook kan er meer aandacht besteed worden aan de (dalton)competenties van de leerlingen. Op die manier zijn ook leerlingen op de hoogte van elkaars kwaliteiten.

5.3 Effectiviteit

Dalton is een "Efficiency measure"

Dalton is een maatregel om effectiever te werken: 'a simple and economic reorganization of the school'. Parkhurst wil met haar Dalton Plan het schoolse leren doelmatiger maken. Daarom zijn effectiviteit en efficiency al vanaf het begin twee belangrijke begrippen. Effectiviteit en efficiency vooronderstellen duidelijkheid over de onderwijsopbrengsten. Parkhurst vindt dat het onderwijs een brede functie heeft. Onderwijs behoort kinderen en jeugdigen ook cultureel en moreel te vormen, zodat ze zelfredzaam en sociaal verantwoordelijk worden: geoefend in, gewend aan en voorbereid op leven, werken en samenleven. Het daltononderwijs is gericht op een effectieve inzet van tijd, menskracht en middelen. Parkhurst wil omwille van de efficiency leerlingen juist verantwoordelijkheid in handen geven. Zij stelt dat als leerlingen een taak krijgen, waar zij verantwoordelijkheid voor dragen en die ze in vrijheid zelf plannen en uitvoeren, het onderwijs dan veel effectiever is dan het stilzit- en luisteronderwijs dat zij zelf doorlopen heeft. Parkhurst maakt in haar Dalton Plan van kinderen als het ware kleine ondernemers, die verantwoordelijkheid leren dragen voor het schoolwerk, hun eigen werk, dat ze in vrijheid uitvoeren.

5.3.1 Beginsituatie

Effectiviteit is een van de nieuwe kernwaarden waar het daltononderwijs aan werkt. Zodoende is hier nog geen ontwikkelingslijn voor. Op de Meester Aafjesschool wordt er bewust nagedacht over hoe we tijd, menskracht en middelen op de meest effectieve manier kunnen inzetten.

De weektaak

De weektaak is een belangrijk voorbeeld van hoe we op onze school tijd, menskracht en middelen effectief inzetten. Door het werken met de weektaak gaat er geen tijd verloren voor de leerlingen die al vlot door de leerstof heen zijn en binnen het traditionele onderwijs moeten wachten tot de leerkracht verder gaat. Leerlingen op onze school weten wat er van ze verwacht wordt en kunnen verder met hun werk. De leerkracht heeft ondertussen tijd om met een groepje leerlingen iets extra te oefenen, opdrachten te bespreken of een reflectiegesprek te houden.

Leerdoelen

De leerkrachten maken de leerlingen bewust van het leerdoel. Dit doel proberen de leerlingen door middel van het uitvoeren van opdrachten die op hun weektaak staan te bereiken. Omdat de leerlingen weten welk leerdoel ze met bepaalde taken willen bereiken, zijn zij doelbewust bezig met het effectief besteden van de lestijd. De leerlingen krijgen van de leerkrachten werkvormen (zowel

zelfstandig als coöperatief) aangereikt, maar kunnen regelmatig zelf werkvormen kiezen die zij graag gebruiken om hun leerdoel te bereiken.

Na afloop van een les bedenkt de leerling of het leerdoel bereikt is, of dat hier nog aan gewerkt moet worden. Op de weektaak maken we dit visueel door te werken met duimpjes en smileys.

Het interactieve gedifferentieerde directe instructiemodel

Dit instructiemodel is een effectief instructiemodel dat het mogelijk maakt om alle leerlingen maximaal van instructie te laten profiteren. Het model bestaat uit 7 fasen:

1. Voorbereiding
2. Dagelijkse terugblik
3. Instructie
4. Begeleide inoefening
5. Zelfstandige verwerking
6. Afronding
7. Terugkoppeling

Materialen

Alle materialen die leerlingen nodig hebben voor de diverse opdrachten zijn vrij toegankelijk voor de leerlingen. Zo kunnen zij steeds de juiste materialen gebruiken zonder tijd te verliezen.

Werkvormen

De leerlingen kunnen (samen met de leerkracht) keuzes maken uit diverse effectieve werkvormen. Zo kunnen zij zelfstandig, in tweetallen, in een team of klassikaal werken aan opdrachten. De leerling kiest daar in de loop van de schoolloopbaan steeds vaker zelf een passende werkvorm bij.

5.3.2 Ambitie

De ambitie wat betreft effectiviteit en doelmatigheid op de Meester Aafjesschool is dat leerlingen hun eigen onderwijs aansturen.

Wij willen het eigenaarschap van leerlingen verder uitbreiden door leerlingen zelf te laten bepalen wat hun instructiebehoefte is. Daarnaast wordt er in steeds meer groepen gewerkt met de 'no hands' policy. Dit houdt in dat leerlingen niet meer hun vinger hoeven op te steken en dan een beurt krijgen, in een klas met dit beleid worden alle leerlingen aan het denken gezet want iedereen kan een beurt krijgen. Dit bevindt zich op dit moment in de adoptiefase (Fullan, 2005), maar zal op de lange termijn verder geïmplementeerd worden.

We willen realiseren dat leerlingen in groep 8 als ze van school gaan, in staat zijn om over een langere periode dan een week te plannen.

Qua leermiddelen kan er in de toekomst gewerkt gaan worden met het terugkijken van instructies met behulp van digitale middelen.

In onze ideale school zijn overal werkplekken om optimaal en op verschillende manieren tot leren te komen. Hierbij denken we aan instructieklassen, stiltelokalen en werkplekken waar 'werkruis' mag zijn om samen te werken. Daarnaast is een goede elektronische leeromgeving van toegevoegde waarde voor ons onderwijs. Hierin moet het voor leerlingen overzichtelijk zijn, waar ze aan moeten en kunnen werken en wat ze al bereikt hebben. Deze omgeving zal ook gebruikt worden voor het terugkijken van instructies en het verzamelen van werk waar de leerlingen trots op zijn.

De communicatie van leerdoelen naar de leerlingen moet vastgelegd worden in een leerlijn zodat ook toekomstige collega's weten welke afspraken er zijn gemaakt.

5.4 Zelfstandigheid

"Experience is the best and indeed the only real teacher"

Zelfstandig leren en werken op een daltonschool is actief leren en werken. Een leerling wil doelgericht werken aan een taak of opdracht en is, indien noodzakelijk, in staat om tijdens dit leerproces hulp te zoeken. Deze manier van werken stimuleert het probleemoplossend denken van leerlingen. Om later als volwassene goed te kunnen functioneren moet een leerling leren beoordelen welke beslissingen hij/zij moet nemen en wat de gevolgen daarvan zijn. De keuzevrijheid dwingt een leerling tot het nemen van zelfstandige beslissingen die voor hem effectief en verantwoord zijn.

5.4.1 Beginsituatie

Wanneer we naar het model 'ontwikkelingslijnen binnen Dalton' kijken dan bevindt de school zich in de fase van 'zelfverantwoordelijk leren'. De leerlingen weten welke doelen zij moeten bereiken en kunnen zichzelf een persoonlijk doel stellen. De leerkracht reikt de leerlingen de leerstof aan, de leerlingen bepalen zelfstandig hoe en wanneer zij deze leerstof gaan verwerken.

De weektaak

De weektaak is een goed middel om leerlingen zelfstandig aan leerdoelen te laten werken. Door het overzicht van de leerdoelen, weten de leerlingen waar ze aan werken en zijn niet afhankelijk van een leerkracht die ze vertelt wat ze moeten doen.

In de groepen 1 en 2 wordt de weektaak aangeboden op een takenbord. Met behulp van fiches in de kleuren van de dag maken de kinderen een weekplanning. Na afronding van de opdracht hangen zij een smiley naast het fiche, zodat niet alleen te zien is wanneer het kind de opdracht klaar heeft, maar ook nog hoe het ervaren is. Onder iedere opdracht hangt een kaartje met het doel waaraan gewerkt wordt.

Vanaf groep 3 bestaat de weektaak uit een aantal vaste onderdelen: een kolom voor de leerlingen om in te plannen, een kolom om af te kleuren, een kolom voor de leerkracht een kolom met opdrachten die gedaan moeten worden, een kolom met het leerdoel en een kolom met de smileys. De smileys op de weektaak zijn voor de leerlingen om zichzelf te controleren of ze het doel beheersen. Voor de leerkracht is het een effectief middel om te controleren welke leerlingen het leerdoel nog niet beheersen en extra instructie nodig hebben.

Uitgestelde aandacht

Terwijl de leerlingen zelfstandig werken, heeft de leerkracht tijd om groepjes leerlingen extra te begeleiden. Dit betekent dat de andere leerlingen de leerkracht niet mogen storen. Voor de leerlingen wordt dit visueel gemaakt door een lamp. Wanneer de lamp aanstaat mag de leerkracht niet gestoord worden.

Probleemoplossend vermogen

Naast zelfstandig werken verwachten we ook van kinderen een grote mate van probleemoplossend vermogen. Hiermee bedoelen we dat de kinderen de uitdagingen die zij in het dagelijks leven tegenkomen, inschatten en dat zij, naar hun kunnen, een oplossing zoeken en vinden om de uitdaging aan te gaan. De tijd van uitgestelde aandacht is het geschikte moment om dit vermogen te ontwikkelen bij leerlingen. De afspraak is dat leerlingen eerst zelf nadenken over een geschikte oplossing voor hun probleem. Vervolgens mogen ze met iemand uit het team overleggen. Komen de leerlingen er samen niet uit, dan stopt de leerling een kaartje met zijn of haar naam in de boog die op het bureau van de leerkracht staat. De leerkracht helpt de leerling verder op een moment dat het uitkomt. De leerling gaat iets doen waar hij wel verder mee kan.

Verkeerslicht

Een ander symbool dat gehanteerd wordt om zelfstandig werken op een werkbare manier te laten verlopen, is het zogenaamde verkeerslicht. De gekleurde stippen van het verkeerslicht geven het toegestane geluidsniveau in de betreffende ruimte weer. Hierbij staat de rode stip voor 'geen stem', de oranje stip voor 'linaalstem' en de groene stip voor 'teamstem'. Ook is er een witte stip, deze is voor presentaties, spreekbeurten, etc. wanneer er slechts één persoon hardop mag praten. Door middel van deze symbolen die in de klassen hangen en staan, begrijpen de leerlingen welk geluidsniveau er van ze verwacht wordt.

Werkvormen

Binnen onze school wordt er individueel, met een maatje of zelfs in groepjes geleerd. Op de weektaak kunnen leerlingen zien of ze een les alleen moeten maken of dat ze hierbij moeten samenwerken. Aan het einde van de basisschoolperiode zijn de leerlingen in staat om zelfstandig een werkvorm te kiezen die bijdraagt tot het behalen van het gestelde doel.

Werkplekken

Het gebouw heeft niet alleen werkplekken in de lokalen. Ook buiten de lokalen zijn werkplekken ingericht. Zo kunnen de leerlingen bijvoorbeeld werken in de gangen en hallen. Zij kunnen daar zelfstandig een keuze in maken. Groepen waar leerlingen moeite hebben om zich aan de gemaakte afspraken te houden, werken met een gangpas. Op de werkplekken kan met of zonder maatje worden gewerkt. Ook in de werkruimten gelden afspraken. In de ochtend is er een linaalstem en in de middag wordt er gewerkt met de teamstem.

Instructie

De weektaak bevat leerkrachtgebonden lessen. De kinderen krijgen dan instructie van de leerkracht. Deze lessen moeten gevolgd worden op de planning van de leerkracht. Binnen de weektaak is er ook ruimte voor de leerlingen om zelf keuze(s) te maken op welke dag ze welke opdrachten uitwerken. Hiervoor krijgen de leerlingen zelfstandig werktijd. In de bovenbouw maken leerlingen ook zelf keuzes om wel of geen instructie te volgen. In groep 2 mogen de kinderen bij daarvoor geschikte opdrachten zelf bepalen of ze instructie nodig hebben.

Nakijken

Leerlingen krijgen de gelegenheid hun werk zelfstandig na te kijken. Afspraken die hiervoor gelden staan beschreven in bijlage 8.5. In alle groepen wordt het rekenen door de leerlingen zelf nagekeken. In de hogere groepen komen daar ook de zaakvakken, taal en spelling bij. Met de aantekening dat taal en spelling ook door de leerkracht gecontroleerd worden.

Leerlijn

In de leerlijn zelfstandigheid (bijlage 8.5) zijn de competenties van de leerlingen wat betreft het zelfstandig werken opgenomen. We gaan ervan uit dat eenmaal verworven competenties door de leerlingen en leerkrachten onderhouden worden en ook in de daaropvolgende groepen nog beheerst worden.

5.4.2 Ambitie

Onze ambitie is om van 'zelfverantwoordelijk leren' te ontwikkelen naar 'zelfsturend leren'. We willen dat leerlingen zelfstandig een eigen leerroute uitzetten. Leerlingen bedenken daarbij wat zij nog moeten of willen leren en welke materialen daarvoor ingezet gaan worden.

Hiervoor moeten we gaan onderzoeken welke stappen nog genomen moeten worden voor we dit kunnen realiseren.

Ook verwachten we van leerlingen dat ze meer zelfstandigheid en verantwoordelijkheid gaan nemen in het volgen van instructies. Aan de hand van de instructiemomenten en de te behalen doelen bepalen de leerlingen zelf welke instructietijd ze benutten. Alle tijd is daltontijd, dus buiten de instructies om werken de leerlingen aan hun leerdoelen. Deze zijn door de leerkracht, maar ook door de leerling bepaald

Het zelf nakijken van hun werk (eventueel aan de hand van zelf opgestelde criteria) is daarbij van belang.

In de toekomst willen we onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om leerlingen nog meer aan eigen leerdoelen te laten werken. Door het verder ontwikkelen van ons Rapportfolio en het keuzewerk hieraan te koppelen, kunnen zij nog meer werken aan gekozen leerdoelen.

5.5 Reflectie

"I would be the first to hear welcome criticism"

Reflexiviteit, nadenken over je eigen gedrag en je eigen werk, is op daltonscholen belangrijk. Op veel daltonscholen maken leerlingen vooraf een inschatting van de moeilijkheidsgraad en de tijd van de opdrachten. Achteraf wordt hierover ook een feitelijke beoordeling gegeven en worden in gesprekjes regelmatig de inschattingen vooraf en de feitelijke beoordelingen achteraf met elkaar vergeleken. In zulke gesprekjes kan er dan bijvoorbeeld aandacht geschonken worden aan het feit waarom een kind steeds de rekenopgaven in de weektaak vooraf moeilijker inschat dan ze (achteraf) blijken te zijn. Op andere aspecten van het werken in de klas wordt op een soortgelijke wijze gereflecteerd. Zo wordt geleidelijk de vaardigheid in het zelfstandig werken en het samenwerken opgebouwd. Het kritisch benaderen van onderwijskundige ontwikkelingen en inzichten is op een daltonschool vanzelfsprekend. Iedere docent die werkt op een daltonschool reflecteert op zijn/haar onderwijspraktijk en professioneel handelen. Ook op schoolniveau vindt reflectie over de kwaliteit van het daltononderwijs voortdurend plaats.

5.5.1 Beginsituatie

Leerlingen denken vooraf, tijdens en na een opdracht over wat ze moeten doen en wat daarbij nodig is (denk aan materialen, werkvormen, collega leerlingen). Leerlingen controleren zichzelf en/of elkaar na afloop van hun taak of het te bereiken doel ook behaald is. Wanneer leerlingen reflecteren verwachten wij dat zij nadenken over:

- of het leerdoel behaald is,
- of de werkvorm op de juiste manier is uitgevoerd,
- of de juiste werkhouding is toegepast,
- of het juiste materiaal gekozen is,
- of de samenwerking met de medeleerling constructief is geweest.

In bijlage 8.5 is de leerlijn reflectie opgenomen.

De weektaak

Vanaf groep 4 staan de leerdoelen op de weektaak. Leerlingen reflecteren aan het eind van de opdracht of het leerdoel behaald is. Zij doen dit door het inkleuren van een smiley. De smileys die wij gebruiken op de weektaak verwijzen naar de 'leerlevels'. Ze kleuren de smiley van het level waarin zij vinden dat ze zich bevinden. (zie bijlage 8.5).

Nakijken

Met behulp van nakijkboekjes kunnen leerlingen controleren of zij hun werk goed gemaakt hebben. Daarnaast worden er regelmatig coöperatieve werkvormen als 'tweetalcheck' ingezet om leerlingen met elkaar te laten reflecteren op het werk. Tenslotte is er in de school ook zelfcorrigerend materiaal te vinden waarbij de leerlingen zichzelf kunnen controleren.

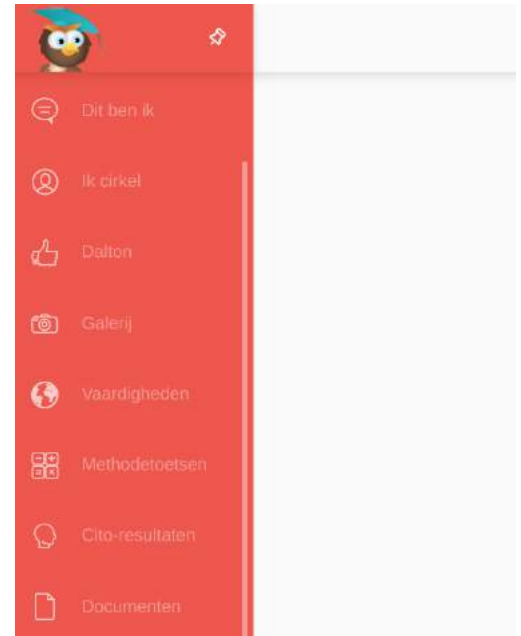
Doelen zichtbaar in de klas

In de onderbouw worden de doelen waaraan de kinderen werken zichtbaar gemaakt. Dit kan zijn via een doelendeur, doelenmuur, doelentrap etc. Vanaf de midden- en bovenbouw wordt dit meer zichtbaar via het Rapportfolio. Het groepsdoel en de leerlevels zijn wel zichtbaar aanwezig in elke klas.

Rapportfolio

Vanaf de kleutergroepen houden leerlingen een digitaal rapportfolio bij. Hierin noteren we de voortgang van de leerlingen door het bijhouden van hun toetsen en leerdoelen, het verzamelen van foto's van het leerlingenwerk, door het invullen van ik-en dalton-cirkels en wordt er 2 keer per jaar door ouders, leerkracht en kind een stukje geschreven over zijn of haar ontwikkeling.

Het Rapportfolio is een vernieuwde vorm van ons oude rapport en portfolio. Door het samenvoegen van deze twee belangrijke documenten, creëren we meer inzicht en eigenaarschap. (zie in bijlage 8.9 meerdere foto's van ons rapportfolio)

Evalueren in de kleuterbouw

De leerlingen in de kleuterbouw evalueren elke verplichte opdracht door het ophangen van een smiley. De keuze bestaat uit een blij, neutraal of verdrietig gezichtje. De leerkracht bespreekt regelmatig met de leerlingen hoe zij de opdrachten ervaren hebben.

Vanaf groep 3 kunnen de leerlingen op hun takenblad aangeven hoe zij de verplichte opdracht ervaren hebben. Ook hier wordt gebruik gemaakt van een smiley.

Materiaal

In de kleuterbouw reflecteren de leerlingen met behulp van zonnetjes en wolkjes. Een zonnetje betekent dat het goed gegaan is en een wolkje dat het niet zo goed is gegaan. Wekelijks reflecteert de leerkracht met een aantal leerlingen op een opdracht met behulp van deze symbolen.

In groep 3 wordt er klassikaal gereflecteerd op het lezen met behulp van de leerkrachtassistent van 'veilig leren lezen'. Er wordt nagedacht wat het doel van de les was en of dit doel behaald is. De leerlingen mogen dan de geleerde letter omcirkelen.

Vanaf groep 4 wordt er gebruik gemaakt van de in- en uitstapkaarten van de taal- en spellingmethode. Leerlingen worden voorafgaand aan de les gefocust op het doel van de les en reflecteren aan het eind van de les met behulp van de vragen die gesteld worden.

Tenslotte wordt er gebruik gemaakt van reflectiekaarten. Hier staan vragen op die leerlingen met de leerkracht of elkaar kunnen bespreken zodat er goed gereflecteerd wordt.

Habits of Mind

Als school zijn wij in de leer over Habits of Mind. (bijlage 8.10). Deze habits zijn een goede aanvulling op ons daltononderwijs, de kanjertraining en het eigenaarschap bij een ieder. De school ontvangt ondersteuning van 'habits of mind' Nederland in de vorm van ruggespraak, workshops e.d. De habits of mind (HoM) zijn 16 nauwkeurig beschreven denkgewoonten, tot stand gekomen uit het

probleemoplossend vermogen van succesvolle personen. Het zijn geen schokkende of vernieuwende termen, iedereen heeft er weleens van gehoord. Maar wat maakt ze dan zo bijzonder? Het zijn 16 probleemoplossende tools, waarvan de taal doordacht is en de inhoud samen met leerlingen gebouwd wordt. Het doel daarbij is een innerlijk kompas te ontwikkelen, waarmee leerlingen zelf de regie in handen nemen.

5.5.2 Ambitie

We zijn als school ervan overtuigd dat reflectie een van de belangrijkste voorwaarden is om te kunnen leren. We geven reflectie dan ook een steeds voornamere plaats in ons onderwijs. Het moet iets worden dat de hele dag door in het lesgeven geïntegreerd is. Zowel op proces als op inhoud moet reflecteren een automatisme worden. Uiteindelijk willen we bereiken dat leerlingen ook zonder hulp van de leerkracht reflecteren. Bijvoorbeeld met een maatje of binnen een team. Reflecteren moet volledig geïntegreerd worden in ons onderwijs.

Reflecteren wordt ook een belangrijke kernwaarde wanneer wij ons verder ontwikkelen naar 'zelfsturend leren', 'leerlinggestuurde verantwoordelijkheid' en 'coöperatief leren'.

Het portfolio wordt een belangrijk hulpmiddel om met de leerlingen te reflecteren op hun ontwikkeling. Dit zal verder vormgegeven moeten worden en door de school heen moet het gebruik uitgebreid worden.

Het werken met de Habits of Mind wordt geëvalueerd. Wanneer de werkwijze goed bevalt en de meerwaarde is aangetoond (observatie, gesprekken en ervaringen), zal er een eventuele uitbreiding naar de middenbouw plaatsvinden.

6. Personele middelen

Om ons daltononderwijs op een goede manier vorm te geven is een goede medewerking, ondersteuning en samenwerking van/tussen collega's en externe partijen van belang. In dit hoofdstuk is beschreven op welke manier diverse partijen betrokken zijn bij ons onderwijs.

6.1 De schoolleiding

De directie bestaat uit de directeur mevrouw Madeleine van Noordt Wieringa.

De schoolleiding is te allen tijde eindverantwoordelijk. Zij stuurt het team, de leerkrachten, aan en communiceert met de Daltoncoördinatoren over de trajecten die gevolgd (moeten) worden.

6.2 Het team

Het team van de Meester Aafjesschool bestaat uit 13 leerkrachten. Deze zijn onderverdeeld in diverse leerteams met elk hun eigen expertise. Deze leerteams zijn verantwoordelijk voor de ontwikkelingen binnen deze expertise. Daarbij overleggen zij het te volgen traject met de directie en brengen deze op de hoogte van de vorderingen. Er is een leerteam Dalton dat zich bezighoudt met de ontwikkeling en borging van ons daltononderwijs.

6.3 Daltoncoördinator

Michelle Tiecken en Ellen van Drunen zijn de Daltoncoördinatoren van de Meester Aafjesschool. Een Daltoncoördinator is een persoon in de schoolorganisatie, die i.s.m. de directeur binnen de beschikbare tijd en middelen de Daltonontwikkelingen op school coördineert en bevordert. Waar mogelijk wordt door de directie tijd beschikbaar gesteld aan de Daltoncoördinator om de opgelegde taken ten uitvoer te brengen.

6.4 Dalton leerteam

Het leerteam ondersteunt de Daltoncoördinator in zijn of haar taken. Elke bouw wordt vertegenwoordigd door één leerkracht in het leerteam zodat er een goede communicatie is tussen het leerteam en de overige leerkrachten.

Taken van leden van het leerteam zijn:

- Het bespreken van de Daltonkernwaarden binnen de bouw.
- Observeren en bespreekbaar maken van de afspraken die gemaakt zijn betreffende daltononderwijs binnen de bouw.
- Ontwikkelingen binnen het daltononderwijs bijhouden.
- Collega's binnen de bouw op de hoogte houden van ontwikkelingen rondom het daltononderwijs en/of het leerteam alton.
- Het bijwonen van vergaderingen van het leerteam dalton.
- Meedenken over het daltonbeleid op school

6.5 Interne expertise / ondersteuning

Het team van Daltonschool Meester Aafjes is een team dat innovatief werkt. Door de indeling in leerteams is men mede-eigenaar van de schoolontwikkeling en hebben een aantal collega's zich gespecialiseerd in het onderwerp van het leerteam waar ze aan deelnemen.

Het motto van de Meester Aafjes is: *'leren doen we van en met elkaar'*. En dat geldt zeer zeker ook voor de leerkrachten. We maken op deze manier optimaal gebruik van elkaars expertise.

Een overzicht:

Naam	Opleiding	Specialisatie
Madeleine Noordt Wieringa	Schoolleider PO Master Educational Needs	Directeur Leerlingzorg
Jurgen Lammertink	Directeur PO basisbekwaam Habits of Mind Bewegingsonderwijs	Specialist Bovenbouw Specialist bewegingsonderwijs
Ineke Pompe	Taal coördinator	Taalspecialist
Linda van den Heuvel	Master Educational Needs	Intern Begeleider Leerlingzorg Begaafdheidsspecialist
Marijke de Wilde-Koning	Daltoncoördinator Zwolle Opleiding tot visiteur Deventer	Daltonspecialist
Michelle Tiecken	Daltoncoördinator Zwolle Google Educator level 1 en 2	Daltonspecialist ICT specialist
Janine Kardol	Google Educator Level 1 en 2 Coach Mediawijsheid	ICT specialist Coach Mediawijsheid
Ellen van Drunen	Daltoncoördinator Zwolle Coördinator Kanjertraining	Daltonspecialist Sociaal-emotioneel
Jacqueline Rijksen-Kruisen	Coördinator Kanjertraining	Sociaal-emotioneel
Elly Kaasjager	Cultuurcoördinator	Cultuurspecialist
Paul Baeten	Wetenschap en techniek coördinator	Specialist wetenschap en techniek

6.6 Externe ondersteuning

Zoals beschreven, doet het team van de Meester Aafjes er alles aan om een zo breed mogelijke expertise op te bouwen, zodat wij alle kinderen die begeleiding kunnen bieden die ze nodig hebben. Externe ondersteuning is noodzakelijk als een kind vragen oproept waar specialistische hulp en/of onderzoek bij gevraagd wordt.

Hieronder een overzicht van de instanties waar de Meester Aafjes mee samenwerkt.

- Stichting Fluvium
- Samenwerkingsverband Bepo
  - Plusconsulent
  - Themaspecialisten
- Kinderopvang Rivierenland
- SPGG (peuterspeelzaal M!eters)
- Plusconsulent
- Themaspecialisten
- Hogeschool Utrecht
- Hogeschool Saxion Deventer
- ROC Rivier
- Scholen voor voortgezet onderwijs: Lek en Linge, Lingeborgh, KWC
- Inspectie van het primair onderwijs
- Marant, adviseurs in leren en ontwikkeling
- Jeugdgezondheidszorg
  - GGD
    - Jeugdarts
    - Jeugdverpleegkundige
    - Logopediste
  - Gemeente/STMR
    - Schoolmaatschappelijk werk
    - Kernteam
  - GGZ
    - Karakter
    - Pro Persona
- Kinderfysiotherapeut Wendy Verhoef
- Logopediepraktijk BeekWout

7. Literatuurlijst

Aker, J. van den (2003) *Curriculum perspectives: an introduction*. In N. Nieveen, M. ten Voorde & M. van der Hoeven (2010), *Cursus curriculumontwerp: van les naar leerlijn*. Enschede: SLO

Berends, R & Wolthuis, H. (2014) *Focus op Dalton*. Deventer: Saxion Dalton University Press

Fullan (2005) *Leadership and sustainability*. Ontario: Corwin Press

8. Bijlagen

8.1 Dalton ontwikkelingsplan

ODS Meester Aafjes

Dalton ontwikkelingsplan / beleidsplan **2022-2026**

Openbare Daltonschool Meester Aafjes
J.H. Lievense van Herwaardenstraat 2
4194 RR Meteren

Het beleidsplan van de Meester Aafjesschool

Uit de ambities die beschreven staan in ons Daltonboek, komen diverse onderwerpen naar voren die de school nog wil ontwikkelen. In dit hoofdstuk zullen de ambities omgezet worden naar doelstellingen en zal er een meerjarenplan beschreven worden om de diverse doelstellingen te behalen.

[1. Analyse op basis van visie](#)

[1.1 Verantwoordelijkheid](#)

[1.2 Samenwerking](#)

[1.3 Effectiviteit](#)

[1.4 Zelfstandigheid](#)

[1.5 Reflectie](#)

[2 Prioritering](#)

[3 Actieplan korte termijn schooljaar 2022-2023](#)

[3.1 Actieplan korte termijn schooljaar 2023-2024](#)

[4 Middellange termijn planning](#)

1. Analyse op basis van visie

Voor elke kernwaarde hebben wij ambities. Deze ambities worden in deze paragraaf omgezet naar doelstellingen voor de komende jaren.

1.1 Verantwoordelijkheid

- Leerlingen kunnen eigen leerdoelen opstellen.
- Keuzewerk wordt bepaald door de eigen leervraag van de leerling.
- Uitbreiden van (digitaal) portfolio.

1.2 Samenwerking

- Doorgaande lijn coöperatief werken is volledig geïmplementeerd.
- Leerkrachten in de onderbouw creëren meer open leersituaties waarbij leerlingen gebruik maken van hun expertise.
- De (dalton)competenties van leerlingen worden in kaart gebracht.
- Er wordt onderzocht welke stappen er gezet moeten worden om in groep 8 tot 'interactief afhankelijk leren' te komen.
- Er wordt bouw doorbrekend gewerkt.

1.3 Effectiviteit

- Leerlingen in de bovenbouw kunnen over een langere periode dan een week plannen.
- Leerlingen in de bovenbouw bepalen zelf op welke manier er aan leerdoelen gewerkt wordt.
- Er is een elektronische leeromgeving waarin leerlingen hun eigen ontwikkeling bij kunnen houden.
- Doorgaande lijn communicatie leerdoelen

1.4 Zelfstandigheid

- Alle tijd is Daltontijd
- Er zijn verschillende ruimtes om te leren, zogenaamde leerateliers
- Leerlingen plannen zelf de benodigde instructies in.
- Leerlingen stellen zelf criteria op, om te bepalen of een leerdoel beheerst wordt.
- Leerlingen stellen persoonlijke leervragen op.
- Leerlingen kijken het werk zelfstandig na.

1.5 Reflectie

- Het portfolio wordt verder ontwikkeld en ingezet door de hele school.
- Doorgaande lijn door de school op het gebied van reflecteren.
- Reflecteren is een automatisme

2 Prioritering

Om een goed overzicht te houden over de diverse doelstellingen en een keuze te kunnen maken in het behalen van deze doelstellingen, is er een lijst waarin de doelstellingen geprioriteerd zijn.

Op de korte termijn, d.w.z. dit jaar:

1. Coöperatief leren volledig geïntegreerd in het onderwijs.
2. Leerlingen kijken het werk zelfstandig na.
3. Oriënteren op een passend (digitaal) portfolio waarmee leerkracht, kinderen en ouders inzicht krijgen in ontwikkeling en leerdoelen.
4. Leerlingen kunnen eigen leerdoelen opstellen.
5. Keuzewerk wordt bepaald door een eigen leervraag leerling.
6. Reflecteren wordt een automatisme.
7. Leerlingen kunnen verwoorden op welke manieren zij kunnen samenwerken.

Middellange termijn, d.w.z. binnen vier jaar:

1. Doorgaande lijn door de school op het gebied van reflecteren.
2. Leerlingen bepalen zelf of instructie nodig is.
3. Ontwikkelen en uitbreiden van (digitaal) portfolio waarmee leerlingen hun ontwikkeling inzichtelijk krijgen
4. Digitale leermiddelen worden ingezet om de ontwikkeling van leerlingen zichtbaar te maken (digitaal portfolio, LIB of IEP)
5. De (dalton)competenties van leerlingen worden in kaart gebracht
6. Er is een elektronische leeromgeving waarin leerlingen hun eigen ontwikkeling bij kunnen houden.

Lange termijn, d.w.z. langer dan vier jaar:

1. Leerling gestuurd onderwijs bevindt zich in de implementatiefase (Fullan, 2005)
2. Reflecteren bevindt zich in de institutionaliseringsfase (Fullan, 2005).
3. Leerlingen in de bovenbouw kunnen over een langere periode dan een week plannen.
4. Leerlingen in de bovenbouw bepalen zelf op welke manier er aan leerdoelen gewerkt wordt.
5. Leerlingen stellen zelf criteria op om te bepalen of een leerdoel beheerst wordt.
6. Er zijn verschillende ruimtes om te leren, zogenaamde leerateliers.
7. Het portfolio wordt verder ontwikkeld en ingezet door de hele school.

3.0 Actieplan korte termijn schooljaar 2022-2023

Doelstelling	Te nemen acties	Middelen	Tijdspad	evaluatie
Coöperatief leren volledig geïntegreerd in het onderwijs.	<ol style="list-style-type: none"> Focus op Dalton in de klas. "Hoe Dalton is jouw les"? Focus op Dalton in de school "Hoe Dalton is onze school"? Evalueren 	<ul style="list-style-type: none"> - Daltonboek - Prowise presentatie met uitleg coöperatieve werkvormen - Posters in de klas. - Posters in de school. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. oktober 2022 2. maart 2023 3. juni 2023 	De Focus op 'Dalton' in de klas en tijdens de les werpt zijn vruchten af. De focus op hoe 'Dalton' onze school is, kan nog beter. Vooral het gebruik van coöperatieve werkvormen en het groepsdoorbrekend werken. Dit punt nemen we mee naar volgend jaar.
Leerlingen kijken het werk zelfstandig na.	<ol style="list-style-type: none"> Leerlijn nakijken delen met het team. Implementeren van de leerlijn in de groepen. Evalueren doorgaande lijn 	<ul style="list-style-type: none"> - leerlijn/doorgaande lijn nakijken. - klassen visitaties 	<ol style="list-style-type: none"> 1. september 2022 2. oktober 2022 3. juni 2023 	De doorgaande lijn is in de school goed te zien. De kinderen weten wat er van ze wordt verwacht. Het is nu een kwestie dit borgen.
Oriënteren op een passend (digitaal) portfolio waarmee leerkracht, kinderen en ouders inzicht krijgen in ontwikkeling en leerdoelen.	<ol style="list-style-type: none"> Werkgroep creëren, bepalen waar we naar op zoek zijn. Waar moet onze digitaal portfolio aan voldoen. Op zoek naar het juiste (digitale) middel. (digitaal) Portfolio personaliseren naar de idealen van onze school. 	<ul style="list-style-type: none"> - werkgroep - financiële bekostiging. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. september 2022 2. oktober 2022 - januari 2023. 3. februari 2023 - juli 2023 	Alle acties zijn afgerond. We zijn klaar voor de volgende fase: het implementeren van het (digitaal) portfolio.
Leerlingen kunnen eigen leerdoelen opstellen en aangeven of deze is behaald.	<ol style="list-style-type: none"> Meer aandacht voor eigen leerdoel op de taak. (aanpassen weektaken) Doorgaande lijn 2 t.m 8 creëren. 	<ul style="list-style-type: none"> - weektaak - poster in de klas. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. september 2022 2. september 2022 3. oktober 2022 4. maart 2023 	We weektaken zijn aangepast en worden schoolbreed toegepast. In elke klas zijn de 'leer levels' zichtbaar. Het wordt ook in elke klas toegepast. Nog niet alle kinderen kunnen uitleggen wat het inhoudt. Dit kan wijzen op dat zij het zelf

	3. Zichtbaar maken in de school. (doelenmuur) 4. Evalueren			nog niet voldoende begrijpen.
Keuzewerk wordt bepaald door eigen leervraag leerling	1. Aangepaste weektaak. 2. Experimenteren in de groepen. Persoonlijk leerdoel op de taak, keuzewerk bepalen n.a.v. het leerdoel. 3. Ervaringen uitwisselen 4. Bepalen van leerlijn. 5. Leerlijn vastleggen.	- weektaak - diversiteit aan keuzewerk (digitaal, papier, spel)	1. september 2022 3. Oktober 2022. 3. februari 2022 5. mei 2023 6. Juni 2022	Het Persoonlijk leerdoel wordt vanaf groep 5 toegepast. We zien dat leerlingen elke keer een leerdoel kiezen en hier goed op reflecteren. Het leerdoel koppelen aan het keuzewerk lukt nog niet voldoende. Dit behoeft volgend jaar nog extra aandacht.
Reflecteren wordt een automatisme.	1. reflectiemethod e op taak aanpassen. 2. Doelenkaarten maken. 3. Leerlingen leren hoe de nieuwe methode werkt. 4. methode implementeren. 5. evalueren	- weektaak - leer levels (doelenkaarten)	1. september 2022 2. september 2022 3. oktober 2022 4. oktober 2022- mei 2023. 5. mei 2023	Elke week wordt er klassikaal gereflecteerd op het leerdoel en het persoonlijk doel. Tussendoor evalueren leerlingen ook via de taak op hun werk. Het evalueren willen we volgend schooljaar verder koppelen aan het (digitaal) portfolio.

3.1 Actieplan korte termijn schooljaar 2023-2024

Doelstelling	Te nemen acties	Middelen	Tijdspad
--------------	-----------------	----------	----------

Coöperatief leren beter integreren in ons onderwijs	<ol style="list-style-type: none"> 1. "Hoe Dalton is onze school"? Wat zie je als je in onze school rondloopt? 2. Wat kunnen de kinderen ons over het onderwijs vertellen? Wat dragen wij uit? 3. Evalueren 	<ul style="list-style-type: none"> - Prowise presentatie met uitleg coöperatieve werkvormen - kindgesprekken 	<ol style="list-style-type: none"> 1. september 2023 2. november 2023 3. december 2023
Er is een elektronische leeromgeving waarin leerlingen hun eigen ontwikkeling bij kunnen houden.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Implementatie leerkrachten. 2. Implementatie leerlingen. 3. Implementatie ouders. 4. Tussenevaluatie 5. Mijn Rapportfolio standaardiseren in het onderwijs. 6. Evalueren. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Cursus vanuit Mijn Rapportfolio. 2. Stappenplan uitvoering op school. (tablet per klas, begeleiding in uitvoering van ICT leerteam) 3. Uitleg en stappenplan uitvoering thuis. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. augustus 2023 2. oktober/november 2023 3. december 2023/januari 2024 4. maart 2024 5. oktober - juli 2024 6. mei 2024
Ontwikkelen en uitbreiden van (digitaal) portfolio waarmee leerlingen hun ontwikkeling inzichtelijk krijgen	<ol style="list-style-type: none"> 1. Implementatie leerkrachten. 2. Implementatie leerlingen. 3. Implementatie ouders. 4. Voeren van oudergesprekken n.a.v. Mijn Rapportfolio 5. Evalueren. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Cursus vanuit Mijn Rapportfolio. 2. Stappenplan uitvoering op school. 3. Uitleg en stappenplan uitvoering thuis. 4. Mijn rapportfolio als leidraad gebruiken tijdens oudergesprekken. Ouders, kind en leerkracht vullen informatie in. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. augustus 2023 2. oktober/november 2023 3. december 2023/januari 2024 4. februari 2024 5. mei 2024
Leerlingen bepalen zelf of instructie nodig is.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Leerlijn herzien. 2. Hiaten onder de loep nemen. 3. Aangepaste leerlijn toepassen in de praktijk. 4. Tussen evaluatie. 5. Eindevaluatie. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Leerlijn intekenen op instructie. 2. Voorbeelden van toepassen. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. oktober 2023 2. november 2023 3. januari 2023 4. maart 2024 5. juni 2024

Keuzewerk wordt bepaald door eigen leervraag leerling.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Persoonlijk leerdoel op de taak koppelen aan Mijn Rapportfolio. 2. Mijn Rapportfolio en persoonlijk leerdoel als leidraad gebruiken bij het kiezen van keuzewerk. 3. Vaste plek keuzewerk 4. Ervaringen uitwisselen 5. Bepalen van de leerlijn. 6. Leerlijn vastleggen. 	<ul style="list-style-type: none"> - weektaak - diversiteit aan keuzewerk (digitaal, papier, spel). - vaste plek in het lokaal voor keuzewerk. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. november 2023 2. januari 2023 3. februari 2023 4. maart 2024 5. april 024 6. mei 2024
De (dalton)competenties van leerlingen worden in kaart gebracht	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ontwerpen 'Dalton-cirkel'. 2. Vragenlijsten invoeren. 3. Kindgesprekken voeren. 4. Evaluatie. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ICT-coördinator 2. Chromebooks/tablet 	<ol style="list-style-type: none"> 1. mei/juni 2023 2. januari en mei 2024 3. februari en juni 2024 4. juli 2024

4 Middellange termijn planning

Doelstelling	Start	Afgerond
Digitale leermiddelen worden ingezet om de ontwikkeling van leerlingen zichtbaar te maken (digitaal portfolio, LIB of IEP)	2023-2024	2024-2025
De (dalton)competenties van leerlingen worden in kaart gebracht	2023-2024	2024-2025
De leerlingen hebben overzicht in hun eigen ontwikkeling. Zij weten wat hun talenten en valkuilen zijn en passen deze informatie toe in de lessen.	2024-2025	2025-2026
Het (digitaal) portfolio is volledig geïntegreerd bij leerkrachten, leerlingen en ouders.	2025-2026	2025-2026

8.2 Kijkwijzer Meester Aafjes

Kijkwijzer Meester Aafjes

Groep:

Datum:

Zelfstandigheid				
Organisatie	X	?	V	Opmerkingen
Weten de kinderen, waar de materialen liggen?				
Mogen de kinderen de materialen zelf pakken?				
Zijn er handige looproutes?				
Zelfstandig werken	X	?	V	Opmerkingen
Wordt er gewerkt met een weektaak?				
Weten de kinderen wat 'zelfstandig werken' is?				
Mogen de kinderen zelf de volgorde bepalen waarin ze hun werk maken?				
Staat zelfstandig werken op het rooster?				
Hebben de kinderen keuzevrijheid van werkplek?				
Weten de kinderen afspraken rond deze werkplekken?				
Weten de kinderen wanneer zij mogen overleggen?				
Worden de symbolen gebruikt? (uitgestelde aandacht, stemgebruik)				
Zijn er regels over hoe en wanneer het materiaal wordt opgeruimd?				
Evalueert de leerkracht regelmatig het zelfstandig werken?				
Week/dagtaak	X	?	V	Opmerkingen
Is het duidelijk wanneer de week/dagtaak start en waarom?				
Tekenen de kinderen hun taak in de dagkleur op hun week/dagtaak af?				
Weten de kinderen hoe ze hun taak moeten plannen?				
Houdt de leerkracht bij hoever de kinderen zijn met hun taak?				
Is er differentiatie te vinden op de taak?				
Werken de kinderen met een leerdoel op de taak?				
Is er een vorm van reflectie te vinden op de taak?				

Staan er samenwerkingsopdrachten op de taak?				
Staat er keuze/themawerk als vast onderdeel op de taak?				
Dalton symbolen	X	?	V	Opmerkingen
Kennen de kinderen de hal symbolen?				
Leven de kinderen deze afspraken na?				
Wordt er volgens het beleidsplan gewerkt met het verkeerslicht?				
Kunnen de kinderen uitleggen hoe dit werkt?				
Wordt er volgens ons beleid gewerkt met de lamp en de boog?				
Kunnen de kinderen uitleggen hoe dit werkt?				
De 'reflectie levels' hangen zichtbaar in de klas.				
Kunnen de kinderen uitleggen hoe de levels werken?				
Effectiviteit				
Is alle tijd buiten de instructies "Daltontijd"?				
Zijn er instructies gepland voor kleinere groepen?				
Is er een plek aanwezig voor de verlengde instructie?				
Weten de leerling wanneer hij/zij hulp mag vragen?				
Staan de meubels groepsgewijs opgesteld?				
Liggen de materialen voor het grijpen?				
Kunnen de kinderen inschrijven op verlengde instructie? (5 t/m 8)				
Vrijheid/Verantwoordelijkheid				
Werken de leerlingen aan een eigen leerdoel?				
Wordt het thema/keuzewerk gebruikt voor het behalen van het leerdoel?				
Werken de leerlingen met een portfolio?				
Is er binnen de school een leerlingenraad?				
Is er bij de leerlingen bekend wie de leerlingenraad vertegenwoordigen?				
Hebben de leerlingen inbreng in de gang van zaken en kunnen zij dit melden bij de leerlingenraad?				
Diverse regels	X	?	V	Opmerkingen
Kunnen de kinderen vertellen wat hun(huishoudelijke)taken zijn?				
Kunnen de kinderen uitleggen wat het doel hiervan is?				

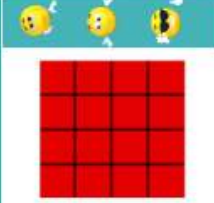
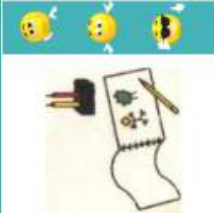
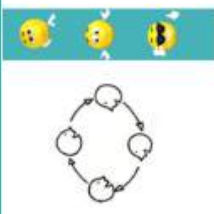
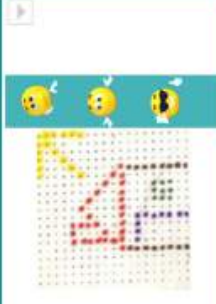

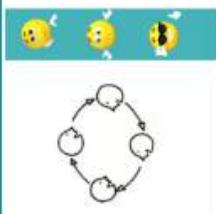

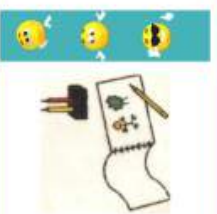

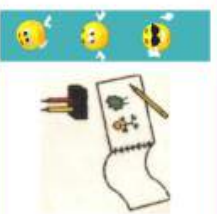

Kennen de kinderen de groepsregels en kunnen zij verwoorden waarom deze er zijn?				
Weten de kinderen, wanneer zij naar de wc mogen?				
Structuur	X	?	V	Opmerkingen
Is de structuur van de dag/week goed zichtbaar in de klas?				
Weten de kinderen wat ze op een dag/binnen een week moeten maken?				
Is er een praktisch rooster dat bestaat uit kwartieren?				
Worden de leerlingen in staat gesteld hun planning af te stemmen op het rooster?				
Maakt het werk van de kinderen een verzorgde indruk?				
KEUZEWERK	X	?	V	Opmerkingen
Is het materiaal in van de keuzekast/themawerk/digitale aps overzichtelijk en aantrekkelijk ingedeeld?				
Worden de kinderen attent gemaakt op het omgaan met het themawerk/keuzewerk rondom de gemaakte visie zoals vastgesteld in het DOP?				
Is er een registratie van het gemaakte keuze werk?				
Samenwerken				
Weten de kinderen wie hun partner(s) is/zijn bij samenwerkingsopdrachten?				
Is het voor de kinderen inzichtelijk wie hun maatje is of bij wie ze in het team zitten?				
Wordt er doelbewust aandacht besteed aan samenwerkingsvaardigheden?				
Werkt de leerkracht regelmatig met coöperatieve werkvormen?				
Kunnen de kinderen verwoorden hoe hier gebruik van wordt gemaakt en waarom?				
Wordt het coöperatief leren (indien mogelijk) ook ingezet bij het nakijken van elkaars werk?				
Reflecteren				
Besteed de leerkracht dagelijks tijd aan evaluatie?				
Geeft de leerkracht feedback op de reflectie van de leerling?				
Wordt er op verschillende momenten met/door de leerlingen gereflecteerd?				
Reflecteert de leerlingen op zijn eigen leerdoel?				

(ZELF)CORRECTIE.	X	?	✓	Opmerkingen
Kijken de leerlingen ook zelf werk na?				
Kunnen de kinderen verwoorden waarom zelfcorrectie belangrijk is?				
Weten de kinderen welke onderdelen ze zelf mogen nakijken?				
Kijken de kinderen ook elkaars werk na?				
Hoe beoordelen de kinderen hun eigen werk?				
Wordt het werk nog regelmatig door de leerkracht nagekeken?				

8.3 Voorbeeld weektaken

Weektaak planningblad

Openbare Daltonschool Meester Aafjes

Takenblad groep 1/2		Thema: Muziek
Naam:.....		
		Gitaar van 16 vierkantjes vouwen
		
		Wat maak jij van een grote muzieknoot?
		
		Werke <u>materiaal</u> tafel. 2 stuks
		Accordeon maken
		
Pennenstreken schrijven		Orkest verven
		werken met materialen
		Tekenen bij liedje: de muzikant.

Taak 1 22 - 26 aug groep 3		Mijn maatje: _____			
Planning	Kan ik het nu?	Wat kan ik doen?			
maandag 	i		Lezen dag 1	Veilig en vlot 1 en 2	
	i		Spelling dag 1	werkboek blz. 1	
			Taal dag 1	werkboek blz. 1 en 2.	
			Rekenen Blok 8	som 4,5, kijk terug sprinter	
			Rekenen Blok 8	conditietraining blz 1.	
			Schrijven	les 1	
dinsdag 	i		Lezen dag 2	Veilig en vlot 3 en 4	
	i		Spelling dag 2	werkboek blz. 2	
			Taal dag 2	werkboek blz. 3 en 4.	
			Rekenen Blok 8	som 3 en 4 kijk terug sprinter	
			Rekenen Blok 8	conditietraining blz 2.	
			Schrijven	les 2	
woensdag 	i		Lezen dag 3	Veilig en vlot 5 en 6	
	i		Spelling dag 3	werkboek blz. 3	
			Taal dag 3	werkboek blz. 5..	
			Rekenen Blok 8	som 4 en 5 kijk terug sprinter	
			Rekenen Blok 8	conditietraining blz 3.	
			Schrijven	les 3.	
donderdag 	i		Lezen dag 4	Veilig en vlot 7 en 8	
	i		Spelling dag 4	werkboek blz. 4.	
			Taal dag 4	werkboek blz. 6.	
			Rekenen Blok 8	som 3, kijk terug sprinter	
			Rekenen Blok 8	conditietraining blz 4.	
			Lezen	klikklak boekje	
vrijdag 	i		Lezen dag 5	Veilig en vlot 9 en 10	
	i		Spelling dag 5	werkboek blz. 5.	
			Taal dag 5	werkboek blz. 7 en 8.	
			Rekenen Blok 8	som 4, kijk terug sprinter	
					
			Keuzewerk Vul jouw keuze in. Kijk op de lijst met keuzewerk op het bord.		

Groepsdoel:

start

eind van de week

Leer Levels

Level 0: Ik snap het nog niet.

Level 1: Ik begin het te begrijpen, maar ik heb nog hulp nodig.

Level 2: Het lukt me met hulp of met een voorbeeld.

Level 3: Ik kan laten zien dat ik het zelf snap.

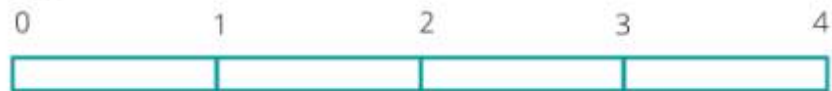
Level 4: Ik kan het aan anderen uitleggen.

Taak 1		Mijn maatje:		
22 - 26 aug				
groep 5				
Planning	Kan ik het nu?	Wat kan ik doen?	Wat leer ik ervan?	
Taal	i	Les 1.1	Ik weet de betekenis van 12 themawoorden.	
	i	Les 1.2	Ik onderscheid woordsoorten in een zin.	
	m	Les 1.3	Ik verzamel argumenten en voer een discussie.	
	i	Les 1.4	Ik kan de stam van een werkwoord vinden.	
Spelling	i	Les 1.1	Ik leer de regel van tong.	
	i	Les 1.2	Ik spel woorden met ng correct.	
	i	Les 1.3	Ik leer de regel van bank.	
	i	Les 1.4	Ik spel woorden met nk correct.	
	i	Les 1.5	Ik herhaal wat ik deze week geleerd heb.	
Rekenen	i	Les 1.1	Ik tel met sprongen van 100 en 1000. Ik reken optellingen uit met behulp van een HTE-schema.	
		Les 1.2	Ik reken optellingen uit met behulp van een HTE-schema. Ik tel met sprongen van 100 en 1000.	
	i	Les 1.3	Ik orden en plaats getallen t/m 10000 op een getallenlijn. Ik vermenigvuldig handig met de verdelregel.	
		Les 1.4	Ik vermenigvuldig handig met de verdelregel. Ik orden en plaats getallen t/m 10000 op een getallenlijn.	
		Les 1.5	Ik herhaal wat ik deze week heb geleerd. Ik herhaal de doelen van les 1 t/m 4.	
		Eigen taken	1 2 3 4 5 6 7 8	
Overige vakken	i	Atlantis	les 1 les 2 les 3 les 4 les 5	
	i	Schrijven	Blz. 1	
	i	Aardrijkskunde	Instructie 1.1	
	m		Verwerking 1.1	
	i	Geschiedenis	Instructie 1.1	
	m		Verwerking 1.1	
	i	Natuur/Techniek	Instructie 1.2	
	m		Verwerking 1.2	
i	Verkeer/Geloof	Verkeerskrantje 1 - blz. 1 t/m 3		
ICT		Computer	spelling oefenen	
			Redactiesommen	Score:
			taal oefenen	Score:
Keuze		Keuzewerk Vul jouw keuze in. Kijk op de lijst met keuzewerk op het bord.		
Groepsdoel:				
Persoonlijk leerdoel:				

Groepsdoel:

start

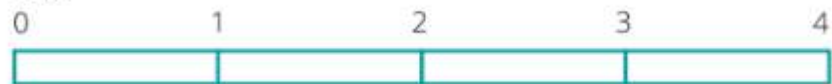

eind van de week

Persoonlijk leerdoel:

start

eind van de week

Leer Levels

Level 0: Ik snap het nog niet.

Level 1: Ik begin het te begrijpen, maar ik heb nog hulp nodig.

Level 2: Het lukt me met hulp of met een voorbeeld.

Level 3: Ik kan laten zien dat ik het zelf snap.

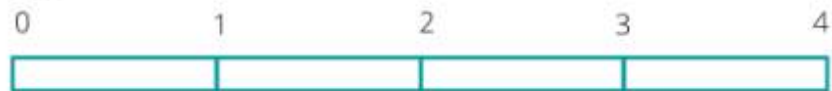

Level 4: Ik kan het aan anderen uitleggen.

Taak 1		Mijn team:			
22 - 26 aug		_____			
groep 8					
Planning	Kan ik het nu?	Wat kan ik doen?	Wat leer ik ervan?		
Taal	i	Les 1.1	Ik weet de betekenis van 12 themawoorden.		
	i	Les 1.2	Ik onderscheid woordsoorten in een zin.		
	m	Les 1.3	Ik verzamel argumenten en voer een discussie.		
	i	Les 1.4	Ik kan de stam van een werkwoord vinden.		
Spelling	i	Les 1.1	Ik leer de regel van tong.		
	i	Les 1.2	Ik spel woorden met ng correct.		
	i	Les 1.3	Ik leer de regel van bank.		
	i	Les 1.4	Ik spel woorden met nk correct.		
	i	Les 1.5	Ik herhaal wat ik deze week geleerd heb.		
Rekenen	i	Les 1.1	Ik tel met sprongen van 100 en 1000. Ik reken optellingen uit met behulp van een HTE-schema.		
		Les 1.2	Ik reken optellingen uit met behulp van een HTE-schema. Ik tel met sprongen van 100 en 1000.		
	i	Les 1.3	Ik orden en plaats getallen t/m 10000 op een getallenlijn. Ik vermenigvuldig handig met de verdeelregel.		
		Les 1.4	Ik vermenigvuldig handig met de verdeelregel. Ik orden en plaats getallen t/m 10000 op een getallenlijn.		
		Les 1.5	Ik herhaal wat ik deze week heb geleerd. Ik herhaal de doelen van les 1 t/m 4.		
		Eigen taken	1 2 3 4 5 6 7 8		
Overige vakken	i	Atlantis	les 1 les 2 les 3 les 4	😊 😎	
	i	Schrijven	Biz. 1	😊 😎	
	i		Spreekwoord	😊 😎	
	i	Aardrijkskunde	Instructie 1.1		
	m		Verwerking 1.1		
	i	Geschiedenis	Instructie 1.1		
	m		Verwerking 1.1		
	i	Natuur/Techniek	Instructie 1.2		
	m		Verwerking 1.2		
	i	Verkeer/Geloof	Verkeerskrantje 1 - blz. 1 t/m 3		
i	Engels	Unit 1			
		Duolingo			
ICT		Computer	spelling oefenen	Score: 😊 😎	
			Redactiesommen	Score: 😊 😎	
			taal oefenen	Score: 😊 😎	
Keuze		Keuzewerk Vul jouw keuze in. Kijk op de lijst met keuzewerk op het bord.			
Groepsdoel:					
Persoonlijk leerdoel:					

Groepsdoel:

start

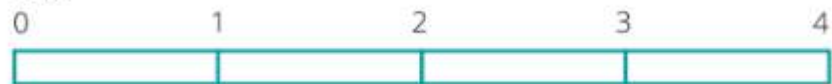

eind van de week

Persoonlijk leerdoel:

start

eind van de week

Leer Levels

Level 0: Ik snap het nog niet.

Level 1: Ik begin het te begrijpen, maar ik heb nog hulp nodig.

Level 2: Het lukt me met hulp of met een voorbeeld.

Level 3: Ik kan laten zien dat ik het zelf snap.

Level 4: Ik kan het aan anderen uitleggen.

8.4 Daltonsymbolen

Symbolen voor bij de leerdoelen

<p>Level</p> <p>0 Ik snap het nog niet.</p> 	<p>Level</p> <p>1 Ik begin het te begrijpen, maar ik heb nog hulp nodig.</p>
<p>Level</p> <p>2 Het lukt mij met hulp of met een voorbeeld.</p> 	<p>Level</p> <p>3 Ik kan laten zien dat ik het zelf snap.</p>
<p>Level</p> <p>4 Ik kan het aan een ander uitleggen.</p> 	

Werkvormen Coöperatief leren

STRUCTUUR BINNEN EN BUITEN KRING

- Maak een binnen en buiten kring.
- Luister naar de opdracht.
- Neem DenkTijd.
- De binnenkring vertelt.
- De buitenkring vertelt.
- Go ... plaatsen verder met de klok mee.
- Stap 4,5 en 6 herhalen.

STRUCTUUR TAFELRONDE PER TWEETAL

- Gebruik één vel papier en één pen per tweetal.
- Luister naar de opdracht.
- Kies wie begint.
- A schrijft.
- B schrijft.
- Stap 4 en 5 herhalen.

STRUCTUUR TWEEGESPREK OP TIJD

- Luister in tweetal naar opdracht.
- Kies wie begint.
- Neem DenkTijd.
- A vertelt; B luistert. (let op tijd)
- B vertelt; A luistert. (let op tijd)
- A vertelt; B luistert. (let op tijd)
- B vertelt; A luistert. (let op tijd)
- A vertelt; B luistert. (let op tijd)
- A vertelt; B luistert. (let op tijd)

STRUCTUUR TWEESPREK

- Luister in je tweetal naar opdracht.
- Neem DenkTijd.
- Kies wie begint.
- Geef om de beurt korte antwoorden.

STRUCTUUR TWEVERGELIJK

- Luister in je tweetal naar de opdracht.
- Bedenk samen oplossingen. Schrijf ze op één lijst.
- Let op Silbetekens.
- Vergelijk om de beurt oplossingen met ander tweetal.
- Klaar? Bedenk in het viertal meer oplossingen.

STRUCTUUR ZOEK IEMAND DIE

- Loop rond met je werkblad.
- Zoek iemand op.
- Kies wie begint.
- A stelt een vraag aan B, B antwoordt.
- Goed? Naam erbij.
- B is aan de beurt. (stap 4 en 5)
- Stap 1 t/m 6 herhalen.

STRUCTUUR ZOEK DE VALSE

- Maak een viertal.
- Schrijf elk drie zinnen op: Twee zijn waar één niet.
- Kies wie begint.
- Lees om de beurt voor.
- Neem DenkTijd.
- Kies de valse.
- Gelukt? Ja: vieren. Nee: compliment voor de bedenker.
- Stap 4,5,6 en 7 herhalen.

STRUCTUUR TWEETAL COACH

- Luister in je tweetal naar opdracht.
- Kies wie begint.
- A werkt, B luistert, coacht en bevestigt.
- B werkt, A luistert, coacht en bevestigt.
- Stap 3 en 4 herhalen.

Symbolen voor de uitgestelde aandacht

8.5 Dalton (leer)lijnen

doelstellingen/leerlijn keuzewerk
Groep 1/2
<p><u>Doelstellingen:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Wij willen de kinderen trainen in het zelfstandig leren een keuze te maken uit een bepaald aanbod van materialen en activiteiten. • Het vergroten van de motivatie door vanuit interesse en eigen initiatief te werken. • Het vergroten en trainen van de sociale vaardigheid door activiteiten en materialen zo te organiseren dat er overleg plaats moet vinden en er samengewerkt moet worden om een bepaald doel te bereiken. • Het bieden van “onderwijs op maat” door het aanbod van het keuzewerk af te stemmen op ieders niveau. Er moet herhaling, verdieping en verrijking geboden worden. • Het ontwikkelen, ervaren en oefenen van vaardigheden door een bepaalde sturing in de keuze. Door kinderen in aanraking te brengen met allerlei uitwerkingvormen vergroten wij het zelfbeeld en de autonomie van het kind, waardoor het makkelijker en veelzijdiger zal gaan kiezen. • Doordat kinderen makkelijker en veelzijdig gaan kiezen, leveren zij een eigen bijdrage aan hun eigen leerontwikkeling. Hierdoor wordt het gevoel van zelfkennis vergroot en zal de autonomie groeien. • Door het vergroten van de autonomie en daardoor het stimuleren van de intrinsieke motivatie ontstaat mede-eigenaarschap in de eigen ontwikkeling van het kind. Hierdoor groeit de doelgerichtheid. <p><u>Middelen:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Het keuzebord • De keuzemap • Op het takenbord de opdrachten met een instructiekeuze
Groep 3/4
<p><u>Doelstellingen groep 3:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • De vaardigheden die de kinderen ontwikkeld hebben in de groepen 1 en 2 t.a.v. het leren keuzes te maken uit een aanbod van materialen en activiteiten worden behouden en verder ontwikkeld door de werkwijze gehanteerd in de groepen 2 over te nemen en aan te passen aan het niveau. • De motivatie, opgebouwd in de groepen 1 en 2 door vanuit interesse en eigen initiatief te werken, willen wij behouden en verder stimuleren. • De sociale vaardigheden, opgedaan in de groepen 1 en 2 door kinderen bij bepaalde activiteiten en materialen te laten samenwerken en te laten overleggen, willen wij behouden en verder stimuleren en ontwikkelen door het aanbod van samenwerkingsopdrachten te verwerken in het keuzewerk. • Het bieden van onderwijs op maat, zoals dit gehanteerd wordt in de groepen 1 en 2 door het keuzewerk af te stemmen op verschillende niveaus, zetten wij voort in

groep 3. Hier komen de vakgebieden aanvankelijk lezen en rekenen specifiek bij. Herhaling, verbreding en verdieping wordt geboden.

- Het ontwikkelen van de fijne motoriek door passend materiaal in het keuzewerk aan te bieden.
- In de eerste periode zal het keuzewerk in groep 3 een grote plaats innemen binnen de organisatie. In groep 2 zijn de kinderen gewend vanuit keuze en planning te werken en deze vaardigheden moeten behouden blijven. Naarmate de kinderen langer in groep 3 zitten zal de vaste taak voor lezen en rekenen een grotere plaats in gaan nemen. Deze overgang willen wij zo geleidelijk mogelijk laten verlopen.

Middelen:

- paarse keuzebord, waarop te zien is welke taken er gedaan moeten en kunnen worden.
- witte keuzebord, keuze uit diverse creatieve opdrachten. Deze worden 3x per week uitgevoerd in de middag.
- divers spelmateriaal van VLL
- divers spelmateriaal voor rekenen
- chromebook met diverse activiteiten
- overige spellen n.a.v. Blink of een ander thema.

Doelstellingen groep 4:

Wij zien keuzewerk als onderdeel van de taak, waarin kinderen naar behoefte en interesse kunnen kiezen hoe zij hun keuzewerktijd invullen.

Vanaf het begin van het schooljaar bestaat de keuzekast uit zelfstandige leerspellen, die door de school in de loop der tijd zijn aangeschaft voor de groepen 4. Daarnaast zijn er een aantal didactische spelletjes toegevoegd.

Wij komen tot de volgende doelstellingen:

- De vaardigheden die de kinderen hebben opgebouwd in de groepen 1 t/m 3 t.a.v. het leren keuzes te maken uit een aanbod van materialen en activiteiten worden behouden en verder ontwikkeld door de werkwijze, gehanteerd in groep 3, over te nemen en het materiaal aan te passen aan het niveau.
- De motivatie, opgebouwd in de groepen 1 t/m 3 door vanuit interesse en eigen initiatief te werken, willen wij behouden en verder stimuleren.
- Het keuzewerk van groep 4 sluit waar mogelijk aan bij de leerstof. Hierbij wordt aandacht besteed aan de diverse mogelijkheden om een doel te bereiken.
- Wij streven naar een afwisselend aanbod van keuzewerk. Kinderen hebben over het algemeen inspraak in de keuze, soms gestuurd.
- Iedere leerling moet aan het keuzewerk toekomen. De tijd die gepland staat voor de keuzewerkjes is afhankelijk van het soort keuzewerk.
- De kinderen kunnen op de weektaak zien met welk keuzewerk ze aan de slag kunnen.
- De kinderen kunnen de leermaterialen op hun chromebook vinden en weten hoe ze deze toe moeten passen.

- Keuzewerk heeft te maken met (persoonlijke) leerdoelen van kinderen.
- Het keuzewerk staat in het weekrooster gepland, zodat alle kinderen aan het keuzewerk toekomen. Verder kan de keuzekast als klaar?-werk vermeld worden op de taak. Er vindt dan een sturing in de keuze plaats.
- Het is belangrijk de inhoud van de keuzekast te blijven aanvullen of te wisselen, zodat het materiaal uitdagend blijft.
- *Er is bouw materiaal zoals KNEX, technisch lego of ander dergelijk ontwikkelingsmateriaal in de keuzekast aanwezig, zodat de kinderen op constructief en technisch gebied hun vaardigheden blijven ontwikkelen.*
- *Er is een keuzemap met verschillende werkbladen, waarin taal -en rekenwerkbladen zitten, waarin herhaling, verbreding en verdieping geboden wordt. Daarnaast zitten er een aantal werkbladen in die nu in de allerleimap zitten.*
- *In de keuzemap zit ook thematisch keuzewerk. Dit zijn allerlei opdrachten die steeds aan een thema voor een bepaalde periode zijn gekoppeld. Deze opdrachten zijn opdrachten die wij uit de 'lijst met honderd verwerkingsactiviteiten' uit de Praxis hebben gekozen, zodat kinderen vanuit de interesse voor het actuele thema gemotiveerd worden in hun keuze.*
- *De inhoud van de keuzemap wisselt van inhoud gedurende een schooljaar, zodat het aanbod interessant blijft en aangepast kan worden aan de niveaugroei van de groep.*
- *De 'bieb' van de keuzekast heeft een aanbod van informatieve boeken, stripboeken, leesboeken en prentenboeken, waardoor het aanbod gevarieerd is.*

Middelen:

- Het takenblad in de taakmap, waarop te zien is welke taken er gedaan moeten en kunnen worden.
- divers materiaal voor rekenen, taal, spelling en lezen
- chromebook met diverse activiteiten
- overige spellen n.a.v. Blink of een ander thema.

Groep 5/6/7

Doelstellingen:

- De vaardigheden die de kinderen ontwikkeld hebben in de groepen 1 t/m 4 t.a.v. het leren keuzes te maken uit een aanbod van materialen en activiteiten worden behouden en verder ontwikkeld.
- De motivatie, opgebouwd in de groepen 1 t/m 5 door vanuit interesse en eigen initiatief te werken, willen wij behouden en verder stimuleren.
- In de groepen 6 en 7 leren de kinderen hun **sociale vaardigheden** te vergroten door keuzewerk te maken wat nadrukkelijk een beroep doet op: samenwerken en reflecteren.
- Het kunnen **evalueren** van het proces van het gemaakte werk
- Het keuzewerk van groep 6 en 7 sluit waar mogelijk aan bij de leerstof. Motivatie is hierbij een belangrijk doel!

- Het keuzewerk wordt op verschillende niveaus en gevarieerd aangeboden. D.m.v. eventueel een aftekenlijst kunnen we in de groepen 6 en 7 kinderen stimuleren om verschillende soorten keuzewerkjes te doen.
- Het keuzewerk van groep 6 en 7 wordt door de kinderen gepland over de week. Dit wordt in de bovenbouw dus gewoon voortgezet.
- Wij streven naar een afwisselend aanbod van keuzewerk. Kinderen hebben over het algemeen inspraak in de keuze, soms gestuurd.
- Iedere leerling moet aan het keuzewerk toekomen. De tijd die gepland staat voor de keuzewerkjes is afhankelijk van het soort keuzewerk.

Middelen:

- taak
- bord
- themawerk
- chromebook met diverse activiteiten
- overige spelling die aanzetten tot denken, leren. (learning games)

Groep 8

Doelstellingen:

Keuzewerk groep 8 voortzetten, zoals opgebouwd vanaf groep 1 t/m 7.

Eisen:

Aan een verwerking moeten de nodige eisen worden gesteld. Zo moet een verwerking bijvoorbeeld:

- direct aansluiten bij het doel en de inhoud van de les;
- goed aansluiten bij het niveau van de kinderen;
- uitdagend en betekenisvol zijn voor de kinderen;
- een beroep doen op het denken, de inzet en de creativiteit van de kinderen;
- de mogelijkheid in zich hebben om in onderdelen gebruikt te kunnen worden in een representatieve toets;
- op duidelijke punten te beoordelen zijn;
- geschikt zijn voor zelf- en/of groepeerbeoordeling.

Middelen:

- taak
- bord
- themawerk
- chromebook met diverse activiteiten
- overige spelling die aanzetten tot denken, leren. (learning games)

doelstellingen/leerlijn zelfstandigheid

Groep 1/2

doelen:

- Ik kan 15 minuten omgaan met uitgestelde aandacht.
- Ik durf hulp te vragen aan een klasgenootje of leerkracht (sociale zelfredzaamheid).
- Ik durf nee te zeggen.
- Ik kan vragen stellen en antwoorden geven aan een ander.
- Ik kan mijn eigen werk indelen, ik kan een planning maken.
- Ik kan het evalueren van de werkjes aangeven op de taakbrief d.m.v. smileys
- Ik kan individueel werken.
- Ik kan initiatief nemen.
- Ik kan mijn taak evalueren.
- Ik kan na instructie zelfstandig opdrachten uitvoeren.
- Ik kan ong. 15 min. omgaan met uitgestelde aandacht tijdens de instructie/kleine kring.
- Ik kan taakgericht werken.
- Ik kan werken in wisselende groepsgrootte.
- Ik kan werken met zelfcorrigerend materiaal.
- Ik kan zelf afspraken maken m.b.t. samenwerken.
- Ik kan zelf hulp vragen en hulp bieden.
- Ik kan zelf materiaal uit de kast kiezen en weer opruimen.
- Ik kan zelf mijn taakbrief bijhouden/afkleuren.
- Ik kan zelf mijn materialen pakken voor de taak, en opruimen.
- Ik kan zelfstandig conflicten oplossen.
- Ik kan zelfstandig een keuze maken uit de taken van het keuzebord.
- Ik ben zelfredzaam.
- Ik kan zelfstandig op de gang werken.
- Ik kan zelfstandig problemen oplossen.
- Ik ken het gebruik van materialen.
- Ik kies mijn eigen werkplek, afhankelijk van de taak.
- Ik voldoe aan klassenregels (niet steeds aan juf vragen): ik houd mij aan de afspraken

middelen:

- stoplicht
- uitgestelde aandacht lamp
- verschillende werkplekken
- takenbord

Groep 3/4

doelen:

- Ik kan eigen rekenwerk controleren.
- Ik kan mijn werkje inleveren op de goede manier.
- Ik kan nagekeken werk verbeteren.
- Ik kan omgaan met zelfcorrigerend materiaal en dat zelf nakijken, zonder

ondersteuning.

- Ik kan op positieve wijze kritiek leveren.
- Ik kan op positieve wijze kritiek leveren en ontvangen.
- Ik kan zelf een maatje kiezen.
- Ik kan zelf mijn taakbrief bijhouden/afkleuren.
- Ik kan zelf onderwerpen bedenken.
- Ik kan zelf verdiepingsstof kiezen dat wordt aangeboden door de leerkracht.
- Ik kan zelf verrijkingsstof kiezen, waaronder opstel/verhaal schrijven, mini-informatie, computer, keuzewerk, spreekbeurt voorbereiden etc.
- Ik kan zelf verrijkingsstof kiezen, waaronder opstel/verhaal schrijven, mini-informatie, spreekbeurtje voorbereiden etc.

middelen:

- stoplicht
- uitgestelde aandacht lamp
- uitgestelde aandachtsboog
- verschillende werkplekken
- weektaak

Groep 5/6

doelen:

- Ik ben mij bewust van mijn eigen leerproces.
- Ik kan 30 minuten omgaan met uitgestelde aandacht.
- Ik kan coachen door en aan andere leerling.
- Ik kan eigen tijd indelen.
- Ik kan eigen werk controleren.
- Ik kan eigen werk indelen.
- Ik kan het evalueren van de werkjes aangeven op de taakbrief.
- Ik kan omgaan met zelfcorrigerend materiaal en dat zelf nakijken, zonder ondersteuning.
- Ik kan zelf activiteiten organiseren.
- Ik kan zelf afspraken maken m.b.t. samenwerken.
- Ik kan zelf experimentjes uitvoeren.
- Ik kan zelf kiezen uit diverse verwerkingstechnieken.
- Ik kan zelf onderwerpen bedenken.
- Ik kan zelfstandig conflicten oplossen.

middelen:

- stoplicht
- uitgestelde aandacht lamp
- uitgestelde aandachtsboog
- verschillende werkplekken
- weektaak
- kanjertraining
- Habits of Mind

Groep 7/8

- Ik kan afleiding weerstaan.

- Ik kan op mijn eigen functioneren evalueren.
- Ik kan mij richten op de doelen van mijn taak.
- Ik kan een open organisatie aan.
- Ik ben mij bewust van mijn eigen competenties en kan deze zelfstandig inzetten voor individuele- en samenwerkingsactiviteiten.
- Ik ben mij bewust van het groepsproces en kan initiatief nemen om hier een positieve bijdrage aan te leveren.

middelen:

- stoplicht
- uitgestelde aandacht lamp
- uitgestelde aandachtsboog
- verschillende werkplekken
- weektaak
- Kanjertraining
- Habits of Mind

doorgaande (leer)lijn nakijken
Kleuterbouw
<p><u>Leerlingen:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Zelfcorrigerend ontwikkelingsmateriaal <p><u>Leerkracht:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - De leerkrachten kijken werkjes en toetsmateriaal na.
onderbouw
<p>Groep 3</p> <p><u>Leerlingen:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Zelfcorrigerend materiaal keuzekast (zelfstandig) - Werkbladen van de weektaak (zelfstandig of met maatje) - Oefendictes met behulp van leerkrachtassistent - Veilig gespeld d.m.v. tweetal coach - Veilig leren lezen op smartboard (met leerkracht) <p><u>Leerkracht:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Taal - Spelling - Toetsen - Werkbladen rekenen - weektaken (taakbrief) - overige taken <p>Groep 4</p> <p><u>Leerlingen:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Zelfcorrigerend materiaal keuzekast (zelfstandig) - Werkbladen van de weektaak/keuzemap (zelfstandig of met maatje) - Eenmaal andermaal met nakijkboekje door leerling zelf - Spelling dicteetjes aan elkaar, leerlingen kijken elkaars woordjes na. <p><u>Leerkracht:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Taal - Spelling - Toetsen - Werkbladen rekenen - weektaken (taakbrief) - overige taken
middenbouw

Groep 5 Leerlingen:

- Spelling wordt eerst door kind en daarna door de leerkrachten nagekeken.
- Taal kijkt de leerkracht na
- Tussentijdse dictees kijken de leerlingen na
- Zelfcorrigerend materiaal keuzekast (zelfstandig)
- Engels: leerlingen kijken eerst na, daarna wordt het gecontroleerd door de leerkracht.
- Geschiedenis: bij het nabespreken kijken de leerlingen na
- Natuur: bij het nabespreken kijken de leerlingen na
- Aardrijkskunde: met nabespreken kijken de leerlingen na

Leerkracht:

- Taal
- Spelling
- Toetsen
- wektaken (taakbrief)
- overige taken

Groep 6: Leerlingen:

- Spelling (soms zelf, soms van elkaar, daarna leerkracht, afhankelijk van de werkvorm) De zelfstandige werkboeklessen worden altijd door de leerkracht nagekeken.
- Engels: leerlingen kijken eerst na, daarna wordt het gecontroleerd door de leerkracht.
- Geschiedenis: bij het nabespreken kijken de leerlingen na
- Natuur: bij het nabespreken kijken de leerlingen na
- Aardrijkskunde met nabespreken kijken de leerlingen na

Leerkracht:

- Spelling: leerkracht kijkt de zelfstandige lessen na.
- Taal
- Toetsen
- wektaken (taakbrief)
- Overige taken

bovenbouw

Groep 7 Leerlingen:

- Geschiedenis: bij het nabespreken kijken de leerlingen na
- Natuur: bij het nabespreken kijken de leerlingen na
- Aardrijkskunde met nabespreken kijken de leerlingen na
- Spelling: de klassikale opdrachten zoals oefendictees

- Taal: de lessen die geen toetsdoel zijn
- Engels: De verwerkingsopdrachten van de les worden nagekeken.

Leerkracht:

- Taal: lessen met toetsdoelen.
- Spelling: de zelfstandige lessen
- Toetsen
- weektaken (taakbrief)
- overige taken

In aansluiting op groep 8 wordt het nakijken door de leerkracht steeds meer afgebouwd en krijgen de leerlingen steeds meer verantwoordelijkheid. De leerkracht kijkt steekproefsgewijs na.

Groep 8

Leerlingen:

De leerlingen kijken in principe alles zelf na. Ze worden ook betrokken bij het nakijken van de toetsen.

Leerkracht controleert:

- Spelling: de zelfstandige lessen
- Taal: de toetsdoelen
- Rekenen: de toetsdoelen
- steekproefsgewijs: al het overige werk.

Leerkracht kijkt na:

- toetsen (soms samen met leerlingen)
- weektaken (taakbrief)

doelstellingen/leerlijn reflectie

Groep 1/2

Doel groep 1:

Terugkijken en verwoorden: hoe was het, hoe ging het.

Doel groep 2:

Terugkijken en verwoorden: wat deed ik. Vooruitkijken en verwoorden wat kan ik anders doen.

In ontwikkeling: werken met de leerdoel levels.

Groepsdoel:

Per periode wordt er in overleg een groepsdoel gekozen. Met elkaar bespreken we wat er niet lekker loopt en wat we in kunnen zetten om het gezamenlijke doel te behalen.

Middelen:

- Picto's van een zon en een wolk en de picto's van begrijpend luisteren: wat heb ik gedaan of waar heb ik gespeeld, met wie heb ik het gedaan of met wie heb ik gespeeld, was er een probleem en wat was de oplossing. De problemen benoemen wij als groep als leermomenten. De hele groep heeft er profijt van. De kinderen zijn eerlijk in het reflecteren.
- Drie keer in de week wordt er door twee kinderen na het zelfstandig werken om de beurt gereflecteerd. De groep mag twee reflectievragen stellen.
- Bij groep 2 worden andere eisen gesteld aan het niveau van verwoorden en het stellen van de vragen.
- Op het takenbord is inzichtelijk gemaakt wie er aan de beurt is.
- Smileys op het takenbord naast het fiche van de planning.
- Na afloop reflecteren de kinderen op het proces.
- Groep 2 reflecteert ook nog op een reflectieblad.

Groep 3/4

Groep 3:

Doel: kinderen kunnen aangeven of ze een leerdoel beheersen door het invullen van het cijfer dat bij het leerlevel hoort dat zij vinden dat ze beheersen.

Middel:

- leerlevels
- weektaak
- coöperatieve werkvormen

Groep 4:

Doel: kinderen kunnen aangeven of ze een leerdoel beheersen door het invullen van het cijfer dat bij het leerlevel hoort dat zij vinden dat ze beheersen.

Middel:

- leerlevels
- weektaak
- coöperatieve werkvormen

Groep 5/6

Groep 5 en 6 Groep 5:

Doel: Kinderen kunnen aangeven of ze een leerdoel beheersen en waarom wel of niet.

Middel:

- groepsdoel en persoonlijk leerdoel
- leerlevels
- weektaak
- nakijkboekjes
- coöperatieve werkvormen
- Habits of Mind

Groep 6:

Doel: Kinderen kunnen aangeven of ze een leerdoel beheersen en hebben inzicht in hun eigen leerproces.

Middel:

- groepsdoel en persoonlijk leerdoel
- leerlevels
- weektaak
- nakijkboekjes
- coöperatieve werkvormen
- Habits of Mind

Groep 7/8

Groep 7

Doel: Kinderen kunnen voorafgaand aan het werk inschatten waar zij moeilijkheden verwachten, daar hun handelen op afstemmen en de juiste hulp en hulpmiddelen bij zoeken. Achteraf kunnen zij het proces evalueren en de belemmerende en stimulerende factoren benoemen. Ook kunnen ze aangeven wat ze van deze les/activiteit hebben geleerd, waar ze de volgende keer op gaan letten en wat hun nieuwe doel wordt.

Groep 8

Doel: Kinderen kunnen voorafgaand aan het werk inschatten waar zij moeilijkheden verwachten, daar hun handelen op afstemmen en de juiste hulp en hulpmiddelen bij zoeken. Achteraf kunnen zij het proces evalueren en de belemmerende en stimulerende factoren benoemen. Ook kunnen ze aangeven wat ze van deze les/activiteit hebben geleerd, waar ze de volgende keer op gaan letten en wat hun nieuwe doel wordt.

Middel:

- groepsdoel en persoonlijk leerdoel.
- leerlevels
- coöperatieve werkvormen
- weektaak
- nakijkboekjes
- Habits of Mind

doelstellingen/leerlijn samenwerken

Groep 1/2

Doelstellingen:

- Ik bied aan om iets uit te leggen
- Ik deel informatie met klasgenoten
- Ik geef een ander een compliment
- Ik heb een eigen inbreng in een samenwerkingsopdracht
- Ik heb een goede luisterhouding
- Ik help andere kinderen.
- Ik kan afspraken en beloften nakomen.
- Ik kan een teleurstelling uiten.
- Ik kan iemand om hulp vragen
- Ik kan iemand uit laten praten.
- Ik kan luisteren naar een ander.
- Ik kan mijn eigen mening vertellen.
- Ik kan samen met anderen taken verdelen.
- Ik kan samen met anderen problemen oplossen.
- Ik kan samenwerken met een maatje.
- Ik kan zeggen dat iemand ergens mee moet stoppen.
- Ik ben op de hoogte van de werkvormen van coöperatief leren.
- Ik kan een ander iets uitleggen.

middelen:

- coöperatieve werkvormen
- maatjes
- kanjertraining
- Habits of Mind
- samenwerkingsopdrachten in de taak
- het gebruik van het keuzebord

Groep 3/4

doelen:

- Ik accepteer de inbreng van een ander.
- Ik ben samen met anderen verantwoordelijk voor een positieve sfeer in de klas.
- Ik durf te vragen of iemand harder/zachter kan praten.
- Ik kan een ander voorzien van positieve feedback.
- Ik kan haar/zijn excuus aanbieden en deze aanvaarden.
- Ik kan omgaan met verschillen in de groep.
- Ik kan samenwerken met alle groepsgenoten.
- Ik kan spullen terugvragen.
- Ik kan vragen of iemand iets kan herhalen als ik iets niet begrepen of verstaan heb.
- Ik kan werken in wisselende groepsgrootte.
- Ik ken het gebruik van de samenwerkingsmaterialen.
- Ik sta open voor ideeën van anderen.

- Ik stel belangstelling in wat een ander zegt.
- Ik kan binnen mijn team samenwerken en ben op de hoogte van de verschillende rollen.

middelen:

- coöperatieve werkvormen
- maatjes
- kanjertraining
- Habbits of Mind

Groep 5/6

- Ik controleer het eigen werk.
- Ik heb een goede luisterhouding.
- Ik kan coaching (tutores) van andere kinderen aannemen.
- Ik kan een overlegmoment afspreken.
- Ik kan iets vanuit een werkgroepje presenteren aan de klas en durf initiatief te nemen.
- Ik kan samen met anderen taken verdelen binnen mijn team.
- Ik kan samen met de groep problemen oplossen.
- Ik los samen met een ander een leerprobleem op.
- Ik sta open voor ideeën van een ander
- Ik wil en durf initiatief te nemen.
- Ik zeg rustig dat ik het ergens niet mee eens ben.

middelen:

- coöperatieve werkvormen
- maatjes
- kanjertraining
- Habits of Mind

Groep 7/8

doelen:

- Ik kan een ander gerichte vragen stellen.
- Ik kan een ander helpen zonder voor te zeggen.
- Ik kan omgaan met verschillen in de groep en weet dit in te zetten binnen het samenwerken.
- Ik kan op een positieve manier met kritiek omgaan.
- Ik kan samen een werkplan opstellen.
- Ik kan samenwerken met alle groepsgenoten.
- Ik los samen met een ander een gedragsprobleem op.
- Ik maak deel uit van een expertgroep en kan deze groep leiden in de vorm van een tutor.
- Ik ben op de hoogte van de werkvormen van het coöperatief werken en kan deze inzetten tijdens het samenwerken.

middelen:

- coöperatieve werkvormen
- maatjes

- kanjertraining
- Habits of Mind

leerlijn coöperatief leren

Om er voor te zorgen dat het einddoel behaald wordt is het noodzakelijk bepaalde vaardigheden vanaf groep 1 aan te leren en verder te ontwikkelen. Om dit te bereiken worden er in de groepen 1 en 2 een aantal coöperatieve werkvormen aangeleerd. Deze werkvormen worden in de daaropvolgende groepen als volgt uitgebreid.

Groep 1/2

1. Placemat
2. Binnen/buitenkring
3. Tafelrondje
4. Tweepraat
5. Mix en koppel

Groep 3/4

1. Placemat
2. Binnen/buitenkring
3. Tafelrondje
4. Tweepraat
5. Mix en koppel
6. Tweetal coach-check
7. Flitskaarten
8. Zoek de valse

Groep 5/6

1. Placemat
2. Binnen/buitenkring
3. Tafelrondje
4. Twee vergelijk
5. Mix en koppel
6. Tweetal coach-check
7. Tweepraat
8. Tweegesprek op tijd
9. Koppen bij elkaar

Groep 7/8

1. Placemat, diverse variaties
2. Binnen/buitenkring
3. Tafelrondje
4. Twee vergelijk
5. Mix en koppel
6. Viertel check
7. Flitskaarten
8. Tweegesprek op tijd
9. Koppen bij elkaar

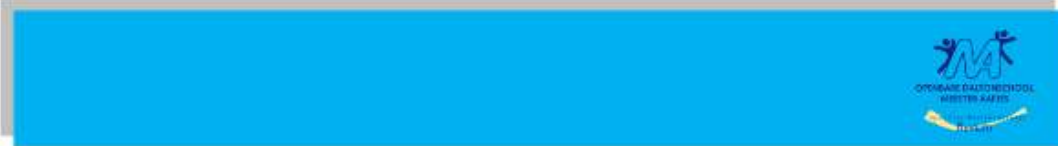
De schriftelijke borging:

Om er voor te zorgen dat het coöperatief werken structureel in alle groepen aan bod komt staat dit onderdeel als terugkerend agendapunt op de agenda van de bouwvergaderingen. Puzzels en parels worden besproken, veranderingen met betrekking tot de werkvormen worden voorgelegd aan het leerteam Dalton. Een aantal bouwen hebben digitale mappen aangelegd waarin lesuitwerkingen en lessuggesties worden verzameld. Indien bepaalde veranderingen van blijvende aard zijn brengt het leerteam Dalton dit ter sprake in een teamvergadering. Na goedkeuring zorgt de Dalton coördinator voor opname in het dalton ontwikkelingsplan zodat de doorgaande lijn bewaard blijft. In de bouwen worden les ideeën uitgewisseld. De kleuterbouw heeft de werkvormen in het jaarrooster opgenomen, zodat het aanbod in alle vier de kleutergroepen hetzelfde is. De coöperatieve werkvormen worden zoveel mogelijk geïntegreerd in de bestaande methodes.

De praktische borging:

In iedere groep is een visuele uitwerking betreffende de werkvormen te vinden. Zo wordt er in de onderbouw met pictogrammen gewerkt en werken de overige bouwen met posters en/ of teksten. De kinderen zijn op de hoogte van de diverse werkvormen en kunnen uitleggen hoe het werkt en wat het doel is. Op de Daltonkijkwijzer van onze school (bijlage nr.) komen de gemaakte afspraken als onderdeel terug.

8.6 kwaliteitskaart

Kwaliteitskaart Dalton

Onze Daltonklas:

Al onze Daltonprincipes zijn gedurende de dag zichtbaar in onze klas.

- **Wand: maatjesmuur/teamoverzicht, verkeerslicht, dagkleuren, leerlevels, verantwoordelijkheid voor praktische zaken op eigenwijze (klassendienst), keuzebord/takenbord (groep 1t/m 4).**
- **uitgestelde aandacht: op eigen wijze (stoplicht, timetimer etc.)**
- **Groepsafspraken: met de klas (positief) opgestelde groepsafspraken hangen aan de wand, zo nodig met pictogrammen.**
- **Materialen: overzichtelijk, toegankelijk en uitnodigend voor het zelfstandig werken.**
- **Keuzewerk of themawerk.**
- **Planning: takenbord/taakbrief/kwatierenrooster.**
- **Evaluatie/reflectie: op taak en via verschillende werkvormen op eigen wijze (reflectiebal, procesevaluaties, vragenkaarten etc.)**
- **Samenwerking staat centraal (coöperatieve werkvormen, maatjes, teams etc.)**

Onze Daltonhal:

- **Schoolafspraken over het gebruik van de hal zijn in iedere hal terug te vinden.**
- **Iedere groep zorgt voor de netheid van de hal.**

- **Zelfstandig werken en samenwerken gebeurt volgens de groeps/schoolafspraken.**

Onze Daltonschoon:

- **Leerkrachten, leerlingen en ouders handelen naar de kernwaarden van Dalton.**
- **Wederzijds respect.**
- **Groepsoverstijgende samenwerking.**
- **Daltonbeleidsplan.**

8.7 Daltonlied

Daltonlied Meester Aafjes

Luister goed ,	Kijk 's aan .
Want wij zijn een leuke school.	Meisjes, jongens groot en klein.
Zing maar mee,	Echt wel tof .
Met de Meester Aafjes daltonschool.	Ja, wij vinden Dalton reuze fijn!
Samenwerken vinden wij niet raar.	Samenwerken vinden wij niet raar.
Leren doen wij van en met elkaar.	Leren doen wij van en met elkaar

Daltonschool, Daltonschool
Meester Aafjes daltonschool.
't Werk is nooit voor niets geweest,
Altijd reden voor een feest!

Hiep hocra, Hiep hocra
Hiep hiep in de gloria:
Ja, de Meester Aafjeschool
Is een echte Daltonschool!

DALTONSCHOOL!!

8.8 taakomschrijving

De Daltons specialist op de Daltonschool Meester Aafjes.

Functie omschrijving:

- De Daltons specialist is de coördinator van het leerteam Dalton. Hij/zij is de spil van de organisatie en stuurt de beweging binnen de commissie aan. De coördinator draagt er zorg voor dat het leerteam het daltononderwijs op de Meester Aafjes in beweging houdt. Dit wil zeggen dat vernieuwingen binnen het daltononderwijs opgemerkt en na goedkeuring vanuit het BCO (Bouw Coördinatoren Overleg) indien van toepassing gepresenteerd, verwerkt en geïmplementeerd moeten worden. Maar ook dat gemaakte afspraken geborgd worden en vastgelegd worden in het Daltonbeleidsplan. De Daltons specialist bewaakt, samen met het leerteam, de doorgaande lijn.

Voorwaarden:

- De Daltons specialist dient ten minste vier jaar ononderbroken op de Meester Aafjesschool werkzaam te zijn. De uitslag van het tweede beoordelingsgesprek zal als startpunt genomen worden tot het bevorderen naar een L11-functie.
- De Daltons specialist dient bevorderd te zijn tot de L11-functie.
- De Daltons specialist moet minimaal twee jaar zitting genomen hebben in het dalton leerteam, waarvan één jaar als coördinator.
- De Daltons specialist dient de opleiding tot visiteur bij de NDV te volgen of te hebben afgerond.
- De Daltons specialist dient in het bezit te zijn van een Daltoncertificatie.

Taak:

- De Daltons specialist moet op de hoogte blijven van de vernieuwingen en andere bewegingen binnen het daltononderwijs. Inspiratiedagen georganiseerd door de NDV dienen bezocht te worden, evenals de jaarlijkse visitatiedagen en de Daltonconferentie.
- De nieuwsbrief van de Nederlandse Dalton vereniging dient gelezen te worden. Belangrijke informatie moet doorgegeven worden aan het leerteam.
- De bijeenkomsten van het netwerk Daltoncoördinatoren Midden Nederland dienen bezocht te worden. Verslaglegging en notulen dienen verspreid te worden onder de leden van het leerteam.
- De Daltons specialist heeft de eindverantwoordelijkheid van het DOP. Jaarlijks moet dit plan bijgesteld worden. Het voortgangstraject van het komend cursusjaar moet worden opgenomen en behaalde resultaten worden hierin verwerkt.
- De Daltons specialist vervult een belangrijke organisatorische taak betreffende de vijfjaarlijkse visitatie. Hij/zij zorgt ervoor dat alle noodzakelijke formulieren ingevuld zijn en op tijd naar de visitatiecommissie gestuurd worden. Hij/zij onderhoudt contact met de voorzitter van de visitatiecommissie en regelt de medewerking van ouders, bestuur en kinderraad op de visitatiedag. Samen met de commissie wordt het bezoeksrooster van die dag opgesteld.

8.9 Mijn Rapportfolio

Kind 1
ODS Meester Aafjes, Meteren

Dit ben ik - Nieuwe afname voor kind - Leerkracht deel publiceren - Alle delen publiceren

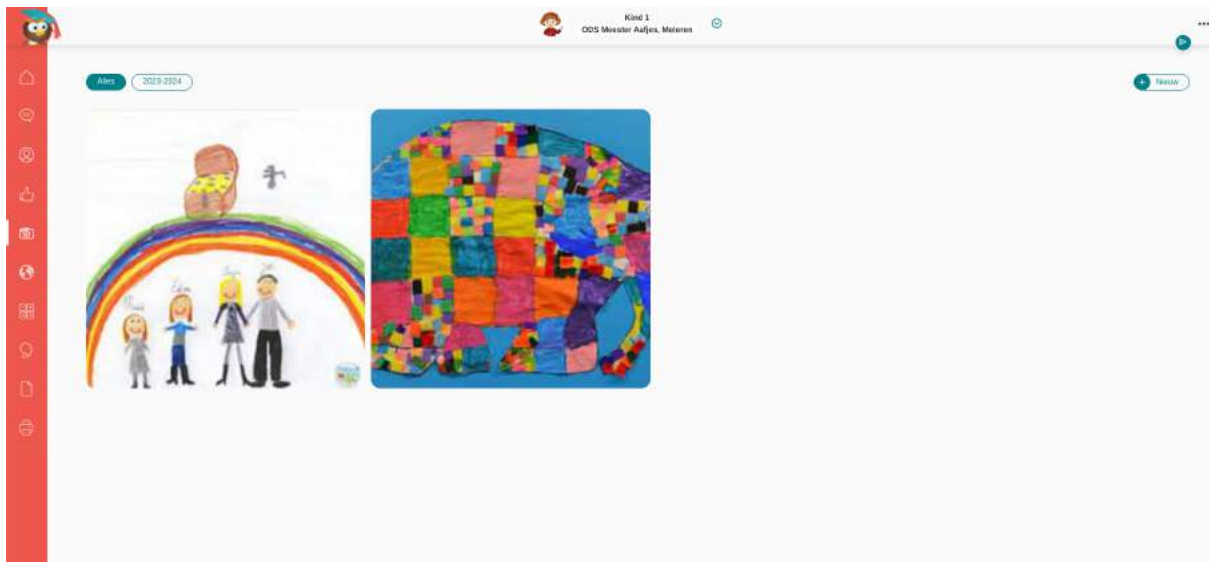
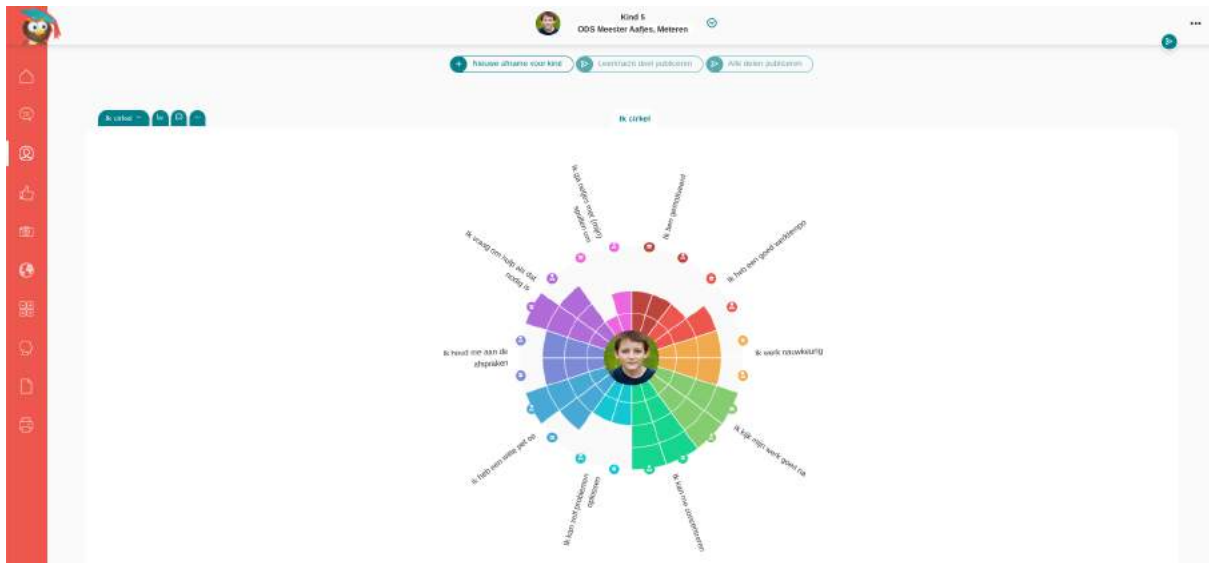
Kind	Dit ben ik	Leerkracht
<p>Dit zeg ik over mezelf*</p> <p>Ik ben een leuke vrolijke meid die van kleuren en knusselen houdt.</p> <p>kwiteiten*</p> <p>knutselen, tekenen en gym</p> <p>ontwikkelingen*</p> <p>lezen</p>		<p>Dit zegt mijn leerkracht over mij*</p> <p>Voorbeeldkind 1 is een vrolijke spontane meid die graag een praatje maakt met iedereen. Ze is leergierig en wil het graag goed doen voor zichzelf en de juf.</p> <p>kwiteiten*</p> <p>creatieve vakken, zaakvakken en sociale omgang met anderen.</p> <p>ontwikkelingen*</p> <p>Lezen en begrijpend lezen.</p>
<p>Ouder(s)verzorger(s)</p> <p>Dit zeggen mijn ouder(s), verzorger(s) over mij*</p> <p>Onze dochter is een lieve, vrolijke meid. Ze is een echte kleitsous en gezelschapsdier. Ze wil graag goed haar best doen op school en thuis.</p> <p>kwiteiten*</p> <p>Lief voor anderen, ze is heel creatief en heel geduldig.</p> <p>ontwikkelingen*</p> <p>Onze dochter heeft nog moeite met lezen. Ze herkent wel alle letters maar het woorden lezen gaat nog heel langzaam.</p>		

Kind 1
ODS Meester Aafjes, Meteren

Nieuwe afname voor kind - Publiceren

Dalton

- Ik kan mijn eigen ritme aan de afgenomen houden.
- Ik kan met een laag overleggen en afspraken maken.
- Ik kan op het standaard zien welke cast ik ongeveer moet doen.
- Ik kan zelf mijn eigen ritme aan de afgenomen houden.
- Ik kan zelf mijn eigen ritme aan de afgenomen houden.
- Ik kan met een laag overleggen en afspraken maken.
- Ik kan op het standaard zien welke cast ik ongeveer moet doen.
- Ik kan zelf mijn eigen ritme aan de afgenomen houden.
- Ik kan met een laag overleggen en afspraken maken.
- Ik kan op het standaard zien welke cast ik ongeveer moet doen.
- Ik kan zelf mijn eigen ritme aan de afgenomen houden.

8.10 H.o.M

Habits of mind

Op de Meester Aafjesschool is in de bovenbouw gestart met de invoering van de Habits of Mind (HoM). Deze habits zijn een goede aanvulling op ons daltononderwijs, de kanjertraining en het eigenaarschap bij een ieder. In het schooljaar 2015-2016 is dit in de bovenbouw ingevoerd. De school ontvangt ondersteuning van habits of mind Nederland in de vorm van ruggespraak, workshops e.d. Aan het einde van het schooljaar wordt geëvalueerd. Wanneer de werkwijze goed bevalt en de meerwaarde is aangetoond (observatie, gesprekken en ervaringen), zal er een eventuele uitbreiding naar de middenbouw plaatsvinden.

Onderstaand een samengevat stuk van de HoM (bron: habitsofmind.nl)

De Habits of mind (HoM) zijn 16, nauwkeurig beschreven denkgewoontes, tot stand gekomen uit het probleemoplossend vermogen van succesvolle personen. Het zijn geen schokkende of vernieuwende termen, iedereen heeft er wel eens van gehoord. Maar wat maakt ze dan zo bijzonder? 16 probleemoplossende tools, waarvan de taal doordacht is en de inhoud samen met leerlingen gebouwd wordt. Een innerlijk kompas ontwikkelen waarmee leerlingen zelf de regie in handen nemen.

De 16 Habits zijn beschreven in het boek "Learning and leading with Habits of Mind". Jarenlang is er onderzoek gedaan naar wat mensen succesvol maakt. Hier zijn onder andere typerende karaktereigenschappen uitgekomen die ieder mens kan ontwikkelen. Denk aan volharding, flexibiliteit, creativiteit, samenwerken en met deze zijn er nog veel meer. En om namens de habits te spreken, het lijstje is nooit af. Er blijft altijd ruimte voor verbetering/vernieuwing.

In een eerder stadium werd er gerefereerd naar '**intelligent behaviors**' maar al snel vond men dat het doel niet alleen om toegepast gedrag moest gaan maar om een gewoonte.

In de 19e eeuw was men ervan overtuigd dat intelligentie in onze genen en chromosomen zat. Om je vermogen van intelligentie te meten zijn er veel tests en methodieken ontwikkeld zoals de IQ test. Men zag hun intelligentie als onveranderlijk en over de uitslag van zo'n test viel niet te twisten.

Een nieuwe visie ontstond. Het geloof dat intelligentie getraind kon worden nam steeds meer toe. Door het leren van nieuwe vaardigheden, te reflecteren en te blijven proberen was groei merkbaar. Intelligentie werd steeds meer beschouwd als flexibel en iets dat afhankelijk was van haar omgeving.

Leren in de 21e eeuw bestaat niet alleen maar uit kennis. Leerlingen komen in aanraking met een technologische en media gedreven omgeving. Een visuele en informatierijke gemeenschap. Interessant om te weten is niet hoeveel kennis leerlingen kunnen reproduceren maar hoe ze met problemen om gaan. Hebben ze het vermogen om problemen te analyseren, strategieën te bedenken, kansen te zien en te putten uit opgedane kennis en eerdere ervaringen? Geven ze snel op of gaan ze door tot in perfectie. Vinden ze de uitkomst van een probleem het belangrijkste of kunnen ze genieten van het leerproces wat eraan vooraf gaat?

Tegenwoordig weten we dat een hoog IQ geen zekerheid is voor een succesvol leven. En toch is het Nederlandse onderwijs nog steeds te veel prestatiegericht. Kwaliteit van het onderwijs wordt gemeten door het afnemen van toetsen, maar wie meet de verborgen kwaliteiten zoals de habits die leerlingen voorbereiden op een succesvolle toekomst?

Met de Habits of Mind bezit je een innerlijk kompas dat je door het leven leidt, op school, thuis, in de gemeenschap, in de wereld!

Art Costa, grondlegger van de Habits of Mind, geeft aan (en wij ook): “Stop doing it for them”

Doorzetten (Volharding)

Uitgangspunt

Leerlingen die persistent zijn gaan systematisch te werk bij het analyseren van een probleem. Ze weten hoe ze moeten beginnen, welke stappen te ondernemen en welke bronnen ze moeten raadplegen. Ze weten ook wanneer een bepaalde theorie of idee verworpen moet worden om iets nieuws te proberen. Ze geven niet snel op en blijven taakgericht tot de taak is afgerond. Leerlingen die groeien in deze habit maken steeds meer gebruik van alternatieve strategieën om een probleem op te lossen en raadplegen diverse bronnen. Ook keren ze wel eens terug naar het startpunt om de opdracht te verduidelijken. Ze bouwen voort op eerder opgedane ervaringen en passen die kennis toe om het huidige probleem op te lossen.

Leerlinggedrag

Wat doe je als je vastloopt?

- Probeer het op een andere manier (brainstorm, raadpleeg bronnen)
- Praat er met anderen over (Leraar, leerlingen, ouders)
- Verdeel de opdracht in kleinere stappen (keer terug naar startpunt, geniet van kleine successen)
- Bouw voort op eerder opgedane kennis en ervaringen (vraag jezelf wat je er al over weet)
- Laat het even voor wat het is (neem pauze, eet iets, wandel een stukje, doe even iets heel anders als dat mogelijk is)

Managen van impulsen

Wanneer je impulsiviteit goed kan managen, neem je even de tijd voor je reageert. Je blijft kalm, aandachtig en kiest je reactie weloverwogen. Je probeert in te schatten wat er gebeurt wanneer je iets doet of iets juist laat.

Luisteren met begrip en empathie

Verplaats je in een ander. Lees de lichaamstaal. Luister met de oren van de ander, kijk met de ogen van de ander en voel met het hart van de ander. Pauzeer je gedachten, vat samen wat de ander bedoelt en stel de goede vragen.

Flexibel denken

Uitgangspunt

Een verbazingwekkende ontdekking over het menselijk brein is de kneedbaarheid – zijn vermogen om opnieuw ‘bedrading te leggen’, te veranderen en zelfs zichzelf te herstellen om slimmer te worden. Flexibele mensen hebben de meeste controle. Zij hebben het vermogen om van gedachten te veranderen wanneer ze aanvullende informatie ontvangen. Zij houden zich bezig met meerdere resultaten en activiteiten tegelijk en putten uit een repertoire van probleemoplossende strategieën. Ze oefenen verschillende stijlen van flexibiliteit en weten wanneer het denken in grote lijnen van ze wordt verwacht en wanneer een situatie gedetailleerde precisie vereist. Ze zien een reeks van gevolgen. Ze creëren en zoeken nieuwe benaderingen en ze hebben een goed ontwikkeld gevoel voor humor. Flexibele mensen weten dat ze andere opties en alternatieven hebben en kunnen ontwikkelen. Ze staan er voor open om van gedachten te veranderen wanneer ze nieuwe informatie of zelfs redeneringen ontvangen die tegen hun overtuigingen spreken. Ze kunnen werken binnen de regels, criteria en voorschriften en kunnen de gevolgen voorspellen wanneer je ze aan de laars lapt.

Ze begrijpen onmiddellijke reacties maar kunnen ook de grotere doeleinden voor ogen houden. Een flexibele geest is essentieel voor het werken in groepen, je kunt namelijk betekenis geven aan iets en dit ook herkennen bij andere mensen.

Flexibele denkers zijn in staat om te schakelen tussen meerdere perceptuele posities.

- Eén perceptuele oriëntatie is wat Jean Piaget egocentrisme noemde, of het waarnemen van ons eigen standpunt.
- Daar tegenover staat het allocentrisme (altruïsme), de positie waarin we waarnemen door de oriëntatie van een ander. Wij opereren vanuit deze tweede positie wanneer we meevoelen met andermans gevoelens, voorspellen hoe anderen denken en anticiperen op mogelijke misverstanden.
- Een andere perceptuele positie is macrocentrisme. Het is vergelijkbaar met het naar beneden kijken vanaf een balkon naar onszelf en onze interacties met anderen te observeren. Deze helicopterview (of birds-eye) is vaak intuïtief, holistisch en conceptueel. Problemen moeten opgelost worden met informatie die incompleet is.
- Nog een andere perceptuele oriëntatie is microcentrisme, het onderzoeken van de individuele en soms zeer kleine onderdelen die deel uitmaken van een geheel. Dit kikkerperspectief (worm's-eye view) impliceert logisch en analytisch denken, op zoek naar verbanden. Het vereist aandacht voor detail, precisie en geordende ontwikkeling.

Flexibele denkers geven vertrouwen weer in hun intuïtie. Ze tolereren verwarring en onduidelijkheid tot een bepaald punt en ze zijn bereid om een probleem te laten varen, vertrouwend op hun onderbewustzijn om het creatieve en productieve werk voort te zetten. Flexibiliteit is de bakermat van humor en creativiteit. Hoewel vele perceptuele posities mogelijk zijn – verleden, heden, toekomst, egocentrisch, allocentrisch, macrocentrisch, microcentrisch, visueel, auditief, kinesthetisch – de flexibele geest weet wanneer het moet schakelen tussen deze standpunten. Sommige leerlingen hebben moeite met het overwegen van alternatieve standpunten of met het omgaan van meer dan één classificatiesysteem tegelijk. *Hun* manier om een probleem op te lossen lijkt de *enige* manier te zijn. Zij zien situaties vanuit een egocentrisch oogpunt: “mijn manier of helemaal niet!” hun gedachten staan vast: “breng me niet in de war met nog meer informatie!”

Van alle vormen van mentale activiteiten, is flexibiliteit de moeilijkste vorm, zelfs in de hoofden van jonge mensen die worden geacht hun flexibiliteit niet te hebben verloren. Het is de kunst om een bundel van gegevens te plaatsen in een ander kader, waarbij een nieuw systeem van onderlinge relaties zichtbaar wordt. Het kunnen opzetten van een ander soort ‘thinking-cap’ op het juiste moment.

Leerlinggedrag

Wanneer leerlingen meer flexibel worden in hun denken veranderen ze van een egocentrisch naar een allocentrisch perspectief, ze hebben het vermogen om dingen vanuit verschillende standpunten te bekijken. Je hoort ze overwegingen maken, dingen uitspreken of andermans standpunten parafraseren. Ze stellen verschillende manieren van oplossingen te hebben voor eenzelfde probleem en ze evalueren de verdiensten en gevolgen van twee of meer alternatieve handelwijzen. Wanneer ze een beslissing moeten nemen, gebruiken ze vaak woorden en zinnen als: “echter”, “aan de andere kant”, “als je het op een andere manier bekijkt” of “Jan zijn idee is, maar Lisa’s idee is...”. Leerlingen die deze habit hebben ontwikkeld worden systeemdenkers. Ze analyseren en onderzoeken onderdelen, maar ze verschuiven ook hun perspectief naar het grote geheel, merken bredere relaties, patronen en interacties op. Leerlingen die flexibel denken genereren veel verschillende ideeën. Tijdens een brainstormsessie is hun deelname vloeiend en productief. Ze zijn terughoudend

om het groepswerk succesvol te laten zijn. We horen ze zeggen: “Laten we nog meer ideeën bedenken voor we beslissen welke we willen gebruiken!”

Denken over denken (metacognitie)

Succesvolle mensen plannen, reflecteren en beoordelen de kwaliteit van hun denken, vaardigheden en strategieën. Zij gaan eerst met zichzelf in discussie en gebruiken hun innerlijke stem. De impulsen worden getemd. Bewust met je denken bezig zijn is metacognitie.

even naar nauwkeurigheid en precisie

Mensen die in hun werk nauwkeurigheid en precisie nastreven, zetten zich altijd voor 100% in, hebben hoge verwachtingen van zichzelf en zijn constant op zoek naar verbetering. Ze nemen de tijd en verantwoordelijkheid om eigen fouten op te sporen en te verbeteren. Vakmanschap en trots, daar draait het om.

Ontdekken van problemen en vragen stellen

Succesvolle mensen hebben een onderzoekende en vragende houding. Ze zijn niet bang om een vraag te stellen. Ze stellen de juiste vragen om te weten te komen wat ze nog niet weten. Liever een paar krachtige, inzichtelijke, zinnige vragen dan heel veel simpele. Less is more.

Toepassen van geleerde kennis in oude situaties

Mensen die goed zijn in deze habit gebruiken geleerde kennis buiten de situatie waarin het werd geleerd. Ze zijn alert op signalen uit de omgeving of in de probleemsituatie. Ze maken verbindingen.

Denken en communiceren met precisie en helderheid

Precies en helder praten en schrijven is een intelligente gedraging; een habit of mind. Taal en denken zijn onafscheidelijk, vaag taalgebruik komt voort uit vaag denken. Kies in plaats van generalisaties (altijd, iedereen, nooit etc.), vervormen van woorden en zaken overdrijven, voor verklaringen, vergelijkingen en bewijs. Als je iets niet simpel kan vertellen begrijp je het zelf nog onvoldoende!

Verzamel gegevens met al je zintuigen

Uitgangspunt

Fotonen van licht, moleculen van geur, golven van geluid en trillingen van aanraking, het zijn allemaal elektrochemische signalen die naar individuele hersencellen worden verstuurd om informatie op te slaan. Deze informatie komt in ons brein via de zintuigelijke paden: smaak, geur, tast, kinesthetisch (lichaamsbeweging), gehoor en zicht. Taalkundig, cultureel of fysiek leren wordt vaak ontleent door het observeren van de omgeving of het opnemen van informatie via de zintuigen. Om een wijn te kennen, moet het gedronken worden. Om een rol te kennen, moet het geacteerd worden. Om een spel te kennen, moet het gespeeld worden. Om een dans te kennen, moet het uitgevoerd worden. Om een doel te kennen moet het beoogd worden. Diegene wiens zintuigelijke paden open, alert en scherp zijn, absorberen meer informatie uit de omgeving dan diegene wiens paden onbewust, verdord en immuun zijn voor zintuigelijke prikkels.

We leren steeds meer over de invloed van kunst en muziek op ons mentaal functioneren. Zo is het vormen van mentale beelden belangrijk in wiskunde en techniek en lijkt luisteren naar klassieke muziek het ruimtelijk inzicht te verbeteren. Sociale wetenschappers gebruiken rollenspellen en scenario's, monteurs leren door te werken met hun handen, kunstenaars verkennen kleuren en texturen en muzikanten combineren instrumentale en vocale muziek.

Leerlinggedrag

Hoe meer regionen van het brein informatie opslaan over een bepaald onderwerp, hoe meer verbindingen er gelegd kunnen worden. Dit betekent dat leerlingen, met al die gerelateerde stukjes data, meer mogelijkheden hebben in antwoord op een enkel vraagstuk. Deze kruisverwijzingen van gegevens versterkt het daadwerkelijke leren in plaats van dat het alleen gegevens opslaat (memoriseert).

Sommige leerlingen gaan door het leven zonder zich bewust te zijn van de structuren, patronen, ritmes, geluiden en kleuren om hen heen. Ze vinden het eng om dingen aan te raken of om hun handen vies te maken. Zij beleven het binnen een smal bereik. Ze willen het wel beschrijven maar niet illustreren, ze willen wel luisteren maar niet deelnemen.

Studenten die deze habit goed ontwikkeld hebben, voelen zich vrij om al hun zintuigen te verkennen. Wanneer ze geconfronteerd worden met een probleem, suggereren ze strategieën voor het verzamelen van gegevens of voor het oplossen van het probleem, die voorzien zijn van verschillende zintuigen. Ze zoeken naar manieren om alle zintuigen erbij te betrekken, ze willen vasthouden, aanraken, voelen, proeven, ruiken en zo voorwerpen en gebeurtenissen ervaren. Ze visualiseren, bouwen modellen, voelen naar texturen, dansen op een gedicht en bewegen op het ritme. Deze leerlingen verrijken hun schriftelijke en mondelinge taal, die een steeds grotere waaier van zintuigelijke metaforen wordt. Ze experimenteren met levendige, sensuele en suggestieve omschrijvingen: “een waterval van problemen”, “dat klinkt als muziek in de oren”, “zwart-wit denken”.

Creëren, verbeelden en innoveren

Uitgangspunt

Alle menselijke wezens hebben het vermogen om nieuwe, slimme of ingenieuze producten, oplossingen en technieken te genereren – mits deze capaciteit is ontwikkeld. De wereld is zoals die nu is vanwege creatieve mensen die oplossingen zoeken voor problemen en constant streven naar verbetering. Bij creativiteit denken mensen al gauw aan disciplines als: dansen, zingen, toneelspelen, schilderen, beeldhouwen, schrijven enz. Natuurlijk zijn deze mensen creatief, maar creativiteit uit zich ook op een ander manier.

Als het gaat om probleemoplossend denken dan proberen creatieve mensen andere oplossingen te bedenken voor problemen, dan die voor de hand liggen. Ze onderzoeken alternatieve mogelijkheden vanuit verschillende invalshoeken en hebben de neiging om zichzelf in verschillende rollen te projecteren en zich te verplaatsen in het onderwerp dat centraal staat. Ze benaderen een probleem juist van achteruit of beginnen met een visie. Creatieve mensen nemen risico's en verleggen hun grenzen. Ze zijn bovenal intrinsiek gemotiveerd en hechten meer waarde aan de esthetiek dan aan een materiële beloning. Creatieve mensen staan open voor kritiek. Ze laten hun creaties beoordelen door anderen en zoeken met toenemende inspanning naar feedback om hun technieken te verfijnen. Ze voelen zich ongemakkelijk bij een status-quo, een situatie waar geen verandering meer in is te brengen. Ze streven continue naar nieuwigheid, spaarzaamheid, eenvoud, vakmanschap, perfectie, harmonie, vaardigheid, schoonheid en balans.

Sommige mensen geloven dat creatieve mensen zo geboren zijn en dat onze genen en chromosomen bepalend zijn voor onze creativiteit. Zij doen uitspraken als: “ik kan niet tekenen,” “ik was nooit goed in kunst,” “ik kan helemaal niet zingen,” en “ik ben niet creatief”.

Leerlinggedrag

We weten dat leerlingen creëren, verbeelden en innoveren als we ze zien dat ze bewust en vrijwillig gebruik maken van strategieën voor het stimuleren, genereren, en het vrijgeven van inventieve ideeën voor een nieuwe taak. Ze breiden de mogelijkheden van hun creatieve inzicht uit door het

brein voor te bereiden met veel kennis over het onderwerp dat centraal staat. Met die informatie genereren ze vervolgens opties en mogelijkheden. Wanneer leerlingen, die deze habit ontwikkeld hebben, worden geconfronteerd met een probleem waarvan de oplossing niet meteen duidelijk is, zien we dat zij doelbewust hun zoektocht verruimen met technieken als: brainstormen, mind-mappen en gebruik maken van een hypothese of casus. Ze zoeken naar theorieën, verklaringen en kaders die mogelijkheden met zich meebrengen en leiden naar diepere betekenissen. Zij streven veelbelovende theorieën na en ze jagen voortdurend op aanknopingspunten en kiemen/zaadjes van levensvatbare ideeën. Ze onderzoeken opties, denken aan verschillende mogelijkheden, genereren ideeën en verkennen de gevolgen daarvan.

Reageren met verwondering en ontzag

Uitgangspunt

Creatieve denkers hebben een passie voor wat ze doen. Ze hebben niet alleen een 'ik-kan-het!'-houding maar ook een 'ik-geniet-ervan!'-gevoel. Ze zoeken constant naar intrigerende fenomenen en omarmen problemen in plaats van ze te vermijden. Ze genieten van de uitdaging om problemen voor zichzelf of voor anderen op te lossen en zijn dol op puzzels en verwarrende situaties.

Sommige mensen vermijden juist problemen en staan er niet voor open om te leren. Ze maken opmerkingen als: "Ik was nooit goed in puzzels en denkspelletjes." "Dit is saai." "Wanneer zal ik dit ooit gaan gebruiken, het is nutteloos." "Wat maakt het uit." en "Ik doe niet aan denken." Veel mensen zien denken als hard werken en schrikken terug van situaties waarin dit veel van ze verlangt wordt. Velen hebben zich nooit ingeschreven voor een 'moeilijk' academisch vak nadat ze het niet meer verplicht waren zoals op de middelbare school. Ze waren er eindelijk vanaf!

We willen dat leerlingen nieuwsgierig zijn en communiceren met de wereld om hen heen. Dat ze met verwondering naar steeds veranderende wolken kunnen kijken en dat ze gecharmeerd kunnen zijn van het voltrekken van de lente. Intelligente mensen vinden schoonheid in een zonsondergang, zijn geïntrigeerd door de geometrische vormen van een spinnenweb en ervaren vreugde bij het zien van het verenpak van een koolmees. Ze zien de ware kunst van een wiskunde formule, ze erkennen de ordelijkheid en de behendigheid van een chemische reactie en ze communiceren met de sereniteit van een ver sterrenbeeld. We willen dat leerlingen een zekere mate van enthousiasme, passie en noodzaak voelen om te leren, te onderzoeken en iets volledig te beheersen.

Leerlinggedrag

Leerlingen die reageren met verwondering en ontzag hebben een onderzoekende houding die 'ik-kan-het' en 'ik-geniet-ervan' uitstraalt. Deze leerlingen zoeken naar problemen om op te lossen en bedenken ook problemen om op te lossen. Dit doen ze met toenemende afhankelijkheid, zonder hulp of interventie van de leerkracht. We horen hun groeiende autonomie in uitspraken als: "Niet het antwoord verklappen! I kan het zelf oplossen."

Leerlingen die deze habit hebben ontwikkeld zijn nieuwsgierig en ontlennen plezier aan het denken. De omgeving trekt hun aandacht als ze met hun zintuigen ritmes, kleuren, patronen, vormen en harmonieën opvangen. Ze zien de schoonheid van dingen, zijn dankbaar en uiten dat soms uitbundig: "Wow!" "Prachtig" "Aha!" "Cool" "Geweldig".

De leerlingen die deze habit hebben ontwikkeld tonen ook meelevend gedrag tegenover andere levensvormen. Ze begrijpen de noodzaak om de natuur te beschermen. Ze respecteren de functies en waarden van andere mensen in relatie tot elkaar en ervaren de gevoeligheid en de uniciteit van alles en iedereen om hen heen.

Nemen van verantwoord risico's

Welke risico's zijn de moeite waard en welke moeten vermeden worden? Succesvolle mensen hebben een drang om de grens op te zoeken en er zo nodig over te gaan. Zo komen ze nogal eens in situaties waarvan ze de uitkomst niet kunnen voorspellen. Ze zien verwarring, onzekerheid en een grotere kans op mislukken als normaal in een leerproces. Ze maken weloverwogen keuzes op basis van ervaring, niet op basis van impulsiviteit.

Gevoel voor humor (de lol er van inzien)

Uitgangspunt

Waarom we lachen weet niemand echt. Lachen is een instinct dat kan worden herleid tot chimpansees, en het kan onze sociale status versterken. Humor is een menselijke vorm van onderlinge speelsheid. Buiten het feit dat lachen leuk is, kan het ook geneeskrachtige waarde hebben. Lachen, zo hebben wetenschappers ontdekt, heeft positieve effecten op de fysiologische functies: bloedvaten ontspannen, stress hormonen gaan uiteen, en het immuunsysteem krijgt een boost, inclusief een daling van de hartslag. Gelach produceert afgifte van endorfine en verhoogde zuurstof in het bloed. Het is gebleken dat humor ook psychologische voordelen heeft. Het bevrijdt de creativiteit en lokt uit tot een hoger niveau van denkvaardigheden zoals anticiperen, het vinden van nieuwe relaties, visuele beeldvorming, en het maken van analogieën. Mensen die zich bezighouden met het mysterie van humor hebben de mogelijkheid om situaties vanuit een origineel en vaak interessant gezichtspunt waar te nemen. Ze hebben de neiging om humor vaker in te brengen, om meer waarde te hechten aan het hebben van een gevoel voor humor, humor van anderen te waarderen en te begrijpen, en verbaal speels te zijn in de omgang met anderen. Ze hebben een eigenaardige gemoedstoestand en gedijen op het vinden van tegenstrijdigheden; het waarnemen van dwaasheden (onzinnigheid, zotheid, idioterie), ironie en satire; het vinden van discontinuïteiten (onderbrekingen); en het kunnen lachen om situaties en zichzelf (zelfspot).

Sommige mensen vinden humor in alle verkeerde plaatsen (menselijke verschillen, onbekwaamheid, schadelijk gedrag, vulgariteit, geweld en godslastering). Ze maken gebruik van het lachen om anderen te vernederen. Ze lachen om anderen maar zijn (nog) niet in staat om te lachen om zichzelf. We willen dat leerlingen de habit 'gevoel voor humor' verwerven in positieve zin zodat ze onderscheid kunnen maken tussen die situaties van menselijke zwakheid en gebrekkigheid dat compassie vereist en situaties die daadwerkelijk grappig zijn.

Leerlinggedrag

Als studenten deze habit ontwikkelen, leren ze van elkaar te onderscheiden: de clown uithangen en het gebruik van humor tot verhoging van hun eigen of de productiviteit van een groep. Ze leren om zichzelf niet te serieus te nemen. Ze grappen over fouten die zij hebben gemaakt, steken de draak met zichzelf, en zoeken naar de humor en absurditeit in situaties die te rechtvaardigen zijn. Ze ontdekken nieuwe dingen, kunnen goed anticiperen op situaties en zijn makkelijk in de omgang met anderen.

Leerlingen die deze habit goed hebben ontwikkeld worden vaak waargenomen in het gebruik van humor om de spanning van een groep te verlichten. Ze kennen het verschil tussen het gebruik van humor met een ongunstige invloed op de situatie en het gebruik van humor om hun eigen en andermans geesten te verhogen. Ze kunnen een origineel en interessant standpunt innemen en waarderen de humor van anderen. Ze hebben een fantasierijke geest en genereren verhalen, metaforen en woordspelingen. Ze zijn er ook snel bij om te lachen en humoristische verhalen te verzamelen waar ze anderen mee kunnen verrukken.

Samen denken

Uitgangspunt

Mensen zijn sociale wezens. We komen graag samen in groepen, zoeken overeenkomsten, putten energie uit elkaar en vinden het fijn om gehoord te worden. In groepen kunnen we onze tijd en energie inzetten voor taken die we alleen niet snel zullen volbrengen. Sterker nog, eenzame opsluiting is een van de wreedste straffen die een individu kan worden toegebracht. Samenwerkende mensen realiseren zich dat ieder van ons samen krachtiger is, zowel intellectueel als fysiek. Waarschijnlijk is de belangrijkste aanleg van de mens, onze verhoogde capaciteit tot denken in overleg met anderen. We vinden onszelf steeds meer terug in posities waarin we van elkaar afhankelijk zijn en gevoelig zijn voor de behoeften van anderen. Problemen oplossen is zo complex geworden dat geen persoon dit meer alleen kan. Niemand heeft toegang tot alle data die nodig zijn om een belangrijke beslissing te nemen. Niemand kan zoveel alternatieven overwegen als meerdere mensen tegelijk.

Leerlinggedrag

Leerlingen die niet geleerd hebben om samen te werken hebben een achterstand in sociale vaardigheden. Ze willen liever met rust gelaten worden en het alleen doen. Deze leerlingen kunnen niets bijdragen aan het groepsproces en laten de anderen het werk doen.

Werken in groepen vereist het vermogen om oplossingsstrategieën te testen op haalbaarheid en ideeën van anderen te rechtvaardigen. Daarnaast moet de leerling zijn/haar bereidwilligheid ontwikkelen en open staan voor kritiek van medeleerlingen. Tijdens deze interactie zal de groep en elk individu zich verder ontwikkelen. Luisteren, overeenstemming zoeken, inlevingsvermogen, groepsleiderschap, mededogen, weten hoe een groep te ondersteunen, onbaatzuchtigheid – allemaal eigenschappen voor een coöperatief mens.

Leerlingen die wederzijds denken zetten hun eigen ego opzij om anderen te dienen. Ze besteden hun energie aan het verbeteren van de vindingrijkheid in de groep. Ze zetten anderen boven zichzelf en halen voldoening uit het uitblinken en erkennen van anderen. Er is een toegenomen onderlinge afhankelijkheid wanneer leerlingen in groepswork en discussies zich concentreren op de analyse, synthese en evaluatie. De taal die ze spreken weerspiegelt hun verlangen om te begrijpen hoe anderen denken en betekenis te halen uit een probleem/situatie. Ze bieden interpretaties en hypothesen aan de groep en tegelijkertijd bouwen ze voort op andermans idee. Leerlingen die deze habit toepassen zien toe op gelijkheid binnen de groep. Ze tonen zorg voor alle leden van de groep en ze zijn zich bewust van leerlingen die uitgesloten worden van de werkzaamheden binnen de groep. Ze helpen elkaar zo dat alle leden van de groep kunnen bijdragen aan de taak en daarin slagen. Leerlingen die deze habit beheersen dragen niet alleen bij aan de groep maar leren ook van de groep.

Open staan voor continu leren

Succesvolle mensen staan altijd in de leermodus. Beter willen worden, groei vertonen, jezelf verbeteren. Ze benaderen iedere situatie (problemen, ruzies, conflicten, onzekerheid) als kans om van te leren. Met nederigheid en trots toegeven dat je iets niet weet is volgens Art Costa en Bena Kallick de hoogste vorm van denken die we ooit zullen leren.

Koppeling aan de kernwaarden

De koppeling van de HoM aan de vijf kernwaarden van Dalton is op de Meester Aafjesschool belangrijk. In de volgende tabel worden de HoM gekoppeld aan de kernwaarden. Sommige HoM kunnen gekoppeld worden meerdere kernwaarden. Het is een eerste opzet, dus de invulling zou in theorie nog kunnen veranderen.

Zelfstandigheid

- Volharding

	<ul style="list-style-type: none"> ● Ontdekken van problemen en vragen stellen ● Nemen van verantwoorde risico's ● Managen van impulsen ● Flexibel denken ● De lol er van inzien
Verantwoordelijkheid	<ul style="list-style-type: none"> ● Volharding ● Nemen van verantwoorde risico's ● Managen van impulsen ● Flexibel denken ● De lol er van inzien ● Toepassen van geleerde kennis in nieuwe situaties ● Open staan voor continu leren ● Streven naar nauwkeurigheid en precisie
Samenwerken	<ul style="list-style-type: none"> ● Volharding ● Managen van impulsen ● Flexibel denken ● De lol er van inzien ● Open staan voor continu leren ● Wederzijds denken ● Luisteren naar elkaar met begrip en empathie ● Denken over denken ● Denken en communiceren met helderheid en precisie
Reflectie	<ul style="list-style-type: none"> ● Ontdekken van problemen en vragen stellen ● De lol er van inzien ● Streven naar nauwkeurigheid en precisie ● Luisteren naar elkaar met begrip en empathie ● Denken en communiceren met helderheid en precisie ● Denken over denken
Effectiviteit	<ul style="list-style-type: none"> ● Volharding ● Nemen van verantwoorde risico's ● Managen van impulsen ● Flexibel denken ● De lol er van inzien ● Toepassen van geleerde kennis in nieuwe situaties ● Open staan voor continu leren ● Streven naar nauwkeurigheid en precisie ● Wederzijds denken ● Luisteren naar elkaar met begrip en empathie ● Denken en communiceren met helderheid en precisie ● Denken over denken ● Creëren, verbeelden en innoveren